

proximos hujusmodi jubileos concedere, suspendunt quoque facultates personarum singularium concessas. Et addidit Clemens VIII. in jubileo anni 1600. se suspendere facultates etiam ad instantiam regum quomodocumque concessas, & ex quibuscumque causis. Et ita quidem tenet etiam Lud. Lop. to. 2. instr. in expost. Bullae Cruciate, cap. 10. ubi de dispensationibus, pag. 850. col. 2. vers. Secundo adde etiam. Nihilominus defendit non suspendi: & nunc etiam idem tenet. Quod etiam dicitur in Bullae Cruciate, cap. 21. nu. 3. Manuel in expost. Cruciate, §. 12. n. 13. Et potest idem concedi. Nec potest dici modica elemosyna, quae pro Bulla contribuitur. Nam licet nunquam modicum tribuat, at tota summa, quae quotannis pro Bullae elemosyna contribuitur, excedit 800. aureorum millia. In revocatione autem neuter Pontifex mentionem fecit facultatum per modum contractus concessarum. Nec elemosynam contributam reddi jubet. Cum tamen utrumque esse necessarium probaverim duplici nu. praeced. ad privilegia per modum contractus concessa revocationem. Praeterea quia cum Pontifex concedat Cruciatam octavo quoque anno, ut singulis illius spatii annis publicetur, norique quodam ex illis anno incidere jubileum plenissimum: censendum esse mentem eius non fuisse suspendere Bullam. Quippe alias frustranea esset concessio pro illo anno factam.

11. Ex aliis deducitur descendendo specialiter ad dispensationes, quando superior dispensat in lege sua cum aliquo, nulla compositione facta, sed omnino gratis, quod dispensationem valide ab ipso revocari abique aliqua causa, quia dispensatio est quasi privilegium concessum circa rem ipsius superioris propriam: & sicut potest denuo subditum lege illa obligare, ita potest revocare dispensationem, per quam a lege eximitur. Dixi autem, valide, & non licite, quia cum ex causa dispensari, nec res sine mutata (ut suppono) abulso potestatis spiritualis dispensandi in praesenti esset, abs re & abique iusta causa dispensationem subdito concessam revocare. Non tamen esse lethalis culpa, nisi casu quo dispensatio illa ita necessaria esset ad bonum subditi, ut praeterit teneretur sublethali illam concedere, quo saluti eius spirituali consuleretur.

12. Secundo inferitur dispensationem in legem superioris factam per inferiorem casu quo potest, non posse ab ipso inferiori abique legitima causa revocari: potest tamen ex legitima causa. Ratio prioris partis est, quia per eam dispensationem abolvitur subditum a vinculo illius legis, & independenter a revocatione voluntaria. At nequit praeterit ille inferior eam legem iterum imponere. Ratio autem posterioris partis est, quia sicut duratio illius dispensationis pendet a duratione causae, ita ut ea cessante cesset: ita etiam pendet a revocatione ratione consentanea facta a concedente, ob legitimam causam supervenientem. Et pro hac parte sunt glof. c. cum ex eo, v. septennium, de elect. in 6. Et ibi Arch. paulo post princ. v. septennium, dom. n. 8. Franc. n. 4. Host. lam. l. de cler. non resid. n. ult. Oldrad. conf. 203. dub. 3. n. 3. Rom. sig. 517. Ad dispensatio, ubi docent dispensationem ab Episcopo concessam alicui ad non redendum septennio ratione studii, minime posse ab ipso revocari abique legitima causa. Et quavis non explicat minime posse valide: id tamen credo esse sentire: idque probat ratio a me adducta.

13. Tertio inferitur, dispensationes in foro externo a Pontifice concessas non posse ad libitum ab ipso revocari, sed ex causa iusta, & tunc restituta compositione soluta per eum cum quo dispensatum est. Ratio est, quod haec omnes dispensationes per modum contractus conceduntur, soluta, nempe, compositione in Dataria Romana. In quo eventu exigi causam, ac compositionem faciendam diximus num. 3. & 9.

14. Demum inferitur, dispensationes fori conscientiae a sacra Penitentiarum concessas non posse ab ipsa abique causa revocari: at potest ea existente; quia dispensat in lege Pontificis ex ipsius commissione. In quo casu diximus num. 12. non posse abique causa revocari.

DISPUTATIO XXXIV.

Qualiter intelligantur clausulae dispensationum, quae in foro conscientiae circa matrimonii impedimenta expediuntur in sacra penitentiarum Romana?

SUMMARIUM.

Proponuntur clausulae dispensationum in foro conscientiae circa matrimonium, num. 1, 2, 3, 4.
 Quae qualitates exantur in expeditore has dispensationis litteras, 5.
 An sufficiat ut sit Doctor in iure Caesareo, 6.
 An sufficiat ut publice in academia doceat Theologiam, aut sus. comicum, 7.
 An sit sit, ut habeat licentiam gradum, 8.
 An sit sit gaudent magistri privilegia iuxta suae religionis instituta, 9.
 Quid, si communiter existimetur Doctor, cum non sit, vel gradus sui irritus vel desectum occultum? vel est indolusimus, 10.
 Quale privilegium habeant religiosi aperiendi has litteras, &

exigendi has dispensationes, est ad gradum promoti non sit, 11.
 An frustratur valore, si aperiantur ab eo, qui gradum caret, 12.
 An exigatur quoque ut sit in confessor ab Ordinario approbatus, 13.
 Quid, si occulte fuit revocata licentia, vel fuit irrita: & an sit per Bullam eligibilis, obitus parochiale beneficium, cuius occulte incipit, 14.
 An sufficiat publico eadem testimonio eum approbatum esse, 15.
 Quid, si sit approbatus ab Episcopo, at cum personarum limitatione, 16.
 Quid, si approbatus ab Ordinario sit valde indolus, 17.
 An si unus Confessor vel Ordinarius deneger dispensationis executionem, vel dicat esse subrepticam, possit alius adiri: vel ipsemet mutare sententiam, 18.
 An sit sit quodvis incontinentiae periculum, etiam ex pravo habitu nascentis, ut verificetur clausula periculi incontinentiae, 19.
 Clausula continens oritur scandala, vel fore ut femina innupta maneat, qualiter verificetur, 20.
 An Confessor debeat vocare testes, vel juramentum accipere ab eo cum quo dispensandum est, vel debeat ejus confessionem stare, quomodo ipsi contrarius constet, 21.
 An sit occulte faciendi hoc dispensatio, ac nullo illius testimonio dato, 22.
 An haec dispensationes sint presentanda Ordinario, iuxta Trident. sess. 22. c. 5. nu. 23.
 An si causa in dispensatione contenta sit notoria, vel ipsi confessor constet, sit examinanda, 24.
 An sit valida dispensatio, quando caesae sunt verae, at confessor veritatis incitus eas non examinat. Refertur quaedam opinio, num. 25.
 Explicatur sententia Auditoris, 26.
 Quid intelligatur per monia. & consilia opportuna, quae jubetur confessoribus praestare ei cum quo dispensandum est: & an inducant formam, ita ut eorum omissionem dispensationem, 27.
 An clausula in illegitima dispensatione solita addi, dummodo patere incontinentiae imitator non sit, importet conditionem, eodem num. 27.
 An sit necessaria confessio ad hanc dispensationem. Refertur opinio, num. 28.
 Explicatur sententia Auditoris: & quid intelligatur per absolutiorem a mutatione propositi, vel in foro conscientiae foro, 29.
 An religiosi Societatis Jesu teneantur audire confessionem ad expediendam dispensationem hanc virtute sui privilegii: & clausula sine postea an referatur ad omnia praecedentia, 30.
 An si cum quo dispensatur in voto religionis ad matrimonium, possit abique eo manere in saeculo: & possit ubi huius dispensationis, aut in voto castitatis, inire aliud matrimonium eo soluto, vel si id sit irritum, aut non consummatum. Et an hoc mandatum dispensandi sit dispensatio. Remissio, 31.
 An aliquod arbitrium relinquatur confessori circa opera, & confessiones in quae committitur ipsi ut commutat votum castitatis & religionis. Proponuntur probantia nil ejus arbitrio relinquat, 32.
 Teneatur imponere aliquas confessiones, & aliqua alia opera, 33.
 Quantitas horum operum & electio illorum relinquatur confessoris arbitrio, 34.
 An teneatur imponere confessionem mensuram: & possit frequentior, 35.
 An satisfiat huic confessioni mensurae, si quocumque die in singulis mensibus fiat, 36.
 An confessoribus aliquo mense omittam teneatur hic sequenti supplere, 37.
 An satisfiat mensis quo coincidit praecipuum confitendi, unica confessione, 38.
 An satisfiat confessione ad quam ex voto vel penitentia teneatur: possit confessor hanc imponere, 39.
 An possit confessor hanc ad libitum taxare, & quid in hoc arbitrio spectare debeat, 40.
 Explicatur, quae sit opera pietatis, religionis & penitentiae, in quae confessor commutare debet, 41.
 An confessor teneatur dilanare litteras, & parti reddere frustratur valore, 42.
 An Parochus vel Ordinarius conscientis dispensationis impetrata in foro conscientiae, vel ex confessione partis coram notario factae, possit dissimulare, ac matrimonium permittere, atque id initium sit dissolvendum deinde impedimento, remissio, 43.
 An si cum quo sit dispensatum est, teneatur a iudice rogatur fieri impedimentum, & consilii illius, ac dispensationis, teneatur id denuntiare, 44.
 Explicatur casus, in quibus potest dubitari qualiter legitimitur proles, 45.
 Sibi ex matrimonio bona alterius fide inito, an censetur legitima quoad utrumque parentem: & uterque parens iure legitimum gaudeat, 46.
 An proles suscepta ex matrimonio inito cum dispensatione pro solo conscientiae foro, sit legitima quoad omnia, & parentes sui legitimum in eodem foro. Et quid, si post dispensationem expeditam a confessorio nata sit nondum inito matrimonio, 47.
 An sit copax ordinum, & beneficiorum, & sit mutua successio in foro conscientiae, 48.
 An haec omnia habeat ea proles in foro externo, 49.
 Quid, si alter ex contrahentibus cum hac dispensatione sit ignarus impedimenti, 50.
 Quid, si matrimonium non erat contractum, & legitimitur pro-

les suscepta, qualiter intelligatur haec legitimitas, num. 51.
 Quando matrimonio semel invalido inito, dispensatur in foro conscientiae in valide inenatur, ac proles suscipienda legitimitur, qualiter sit intelligenda haec legitimitas. Et quid sit commissarius Cruciate sit dispensator, & contrahentes non serventur requisiti, ut ejus dispensatio valeat, 52.
 Quid sit in hoc casu legitimitas proles suscepta, & an maneat legitimitas non inito postea matrimonium. Remissio, 53.
 An Confessor non legitimitas maneat ea proles legitimita, & possit postea idem vel alius supplere. Remissio, 54.
 Occultum impedimentum in his litteris an dicatur, quando non est publicum, 55.
 An dicatur impedimentum occultum, quando res est publica, non tamen scitur esse impedimentum. Et irregularitas occulta, si in ea displicet Episcopo, quando delictum ex quo oritur, non est publicum ut delictum, vel nescitur ex eo oriri irregularitatem, 56.
 An sit occultum, si deductum sit ad iudicium, & reus absolutus omnino, vel a sola causa instantia, etiam falsis rebus adductis, 57.
 Quid, si sit deductum sit inique ad iudicium, vel nil parit intimationem, 58.
 An dispensatione concessa in foro conscientiae ut matrimonium irritum inenatur valde, sit coram puvoco & testibus inendum, & ac repetenda benedictione, 59.
 Qualiter intelligatur clausula ejus dispensationis, ut prius experiantur contrahentes an possint continenter vivere separati, vel tanquam frater & soror, 60.
 An sit imponenda confessio mensurae utrique, eodem, 60.
 Qualiter intelligatur clausula, ut siam certiores de nullitate prioris consensu, 61.
 An quando allegans causam, ac matrem, bona fide initum fuisse, sit sit bona fides ex parte alterius. Remissio, 62.
 An quando est duplex impedimentum, alterum publicum, & alterum occultum, possit impetrari occultum in Penitentiarum, & sit ibi explicandum publicum: ac possit Confessor dispensare in occulto, ante impetratum publici dispensationem. Remissio, 63.
 Qualiter intelligatur quod dicitur in his litteris, Grati ubique: & an possit penitentiarum aliquid gratis datum recipere. Et an sit tacitum est impedimentum, quod semper compositione data tollitur per dispensationem; & postea impetratur dispensatio in penitentiarum, possit ea compositio exigi, 64.

Portet primum formam dispensationum, quae in foro conscientiae a sacra Penitentiarum expediuntur, ad verbum praemittere. Et quidem in voto religionis forma communis nobilissima haec est: Julius Antonius miseracione divina tituli S. Bartholomaei in insula, presbyter Cardinalis, dispensa viro Confessori magistro in Theologia, vel decretorum Doctore qui approbatus ab Ordinario, pro latorem praesentium ad infra scripta praedicta eligendo, salutem in Domino. Pro parte latorem nobis oblata petitio continet, quod ipsi alias gravi morbo laborans sit religionem ingressurus simpliciter votus. Cum autem, sicut eadem petitio subiungitur, latorem praedictum, magister pro sua conscientiae quiete, cupit votum huiusmodi, ad effectum contrahendi matrimonium in alia penitentia & pietatis operibus per sedem apostolicam commutari. Quare supplicavit sibi super id de opportuno remedio misericorditer providere. Nos igitur, qui penitentiarum D. Papae curam gerimus, ejusmodi supplicationibus inclinatis, auctoritate Apostolica specialiter nobis commissa, discretionis tuae committimus, quatenus si ita esse, ac latorem simulis carnis adeo agitarum, ut maxime dubitet continere non posse, ac propterea de ejus incontinentia prohiberet tinendum, per diligentem oratoris examinationem, ac post monita & consilia opportuna illi praestita veneris: eundem a mutatione propositi absolutus hac vice in forma Ecclesiae consensu, injuncta ei penitentia salutari, sibi que votum praedictum ad hoc, ut matrimonium legitime contrahere possit, in frequentiam Sacramentalis confessionis peccatorum suorum, singulis scilicet, mensibus semel, aut quoties tibi videbitur, & in alia penitentiae opera perpetua per te injungenda, inter quae sint etiam aliqua religionis, quae quietis facere teneatur, ad eum finem, ut ea adimplens meminisse semper possit obligationis, qua huiusmodi voto asringebatur, prout secundum Deum ipsum animo saluti expedire iudicaveris, in dispensando commutes, in foro conscientiae tantum. Datum Roma.

Quando autem est votum castitatis: sunt haec verba. Proposito proemio ejusdem omnino tenoris, ut in dispensatione praeced. Et proposita relatione partis, eidem omnino verbis. Quippe non solet concedi dispensatio Romae in his votis ad matrimonium inendum, nisi ob incontinentiae periculum, sic incipit. Quatenus si ita esse, ac oratorum simulis carnis adeo agitari, ut maxime dubitet continere non posse, ac propterea de ejus incontinentia prohiberet tinendum, per diligentem oratoris examinationem, ac post monita & consilia opportuna illi praestita veneris: eundem a mutatione propositi absolutus hac vice in forma Ecclesiae consensu, injuncta ei penitentia salutari, votumque praedictum sibi ad hoc tantum ut matrimonium legitime contrahere possit, dispensando commutes in frequentiam Sacramentalis confessionis, singulis scilicet, mensibus semel, vel quoties tibi videbitur: & in alia penitentiae opera certe injungenda, inter quae sint aliqua

pietatis opera, quae quietis facere teneatur, ad eum finem, ut ea adimplens meminisse semper possit obligationis, qua huiusmodi voto asringebatur, prout secundum Deum ipsum animo saluti expedire iudicaveris: & cum eodem, ut matrem, sic contrahere: & in eodem postmodum remanere, & debitum conjugii exigere licite valeat, misericorditer dispenses, in foro conscientiae tantum: ita quod si conjugii supervixerit, maneat postea celebs & in castitate, usque eodem voto, ut prius, obligatus. Quod si iterum contraxerit, & consummaverit matrimonium, unquam extra matrimonium fornicatus fuerit, sciat se contra huiusmodi votum adurum. Datum Roma. Aliquando solet in litteris omnibus, quae in foro conscientiae expediuntur, addi clausula, ut laenentur, nec restituantur parti, sub pena excommunicationis latae lenae. Aliquando vero cum pena, ut litterae non valeant: ut referam num. seq. fin.

Quando autem est dispensatio in affinitate ex fornicatione occulta ad inendum matrimonium. tenor commissionis post propositam praetationem ejusdem omnino tenoris, ut in duplici praeced. & post propositam narrationem causarum, sic se habet: Discretionis tuae committimus, quatenus si ita, dictum latorem a praemissis abluat hac vice in forma Ecclesiae consensu, in iuncta eidem pro modo culpa penitentia salutari, & alius que de iure fuerint injungenda, dummodo impedimentum inde preventio occultum sit: cum eodem latore, quod praemissum non obstantibus matrimonium, cum alia sorore, & uterque inter se servata forma Trident. contrahere, & in eo postmodum remanere licite valeant, iure dispenses: prolem suscipiant eundem legitimum nunciando, in foro conscientiae tantum. Ita quod huiusmodi absolutio, & dispensatio latorem in foro iudicario nullatenus infirmat. Nullis super his verbis adhibitis, aut litteris datis, seu processibus confessis, sed presentibus laenatis. Quae laenari tenentur, neque latorem restituant, quod si restituerit, nihil illi praesentis litterae suffragentur. Datum Roma.

Quando autem dispensatur in foro conscientiae in matrimonio inito, cum impedimento affinitatis occulto ex fornicatione, post propositum proemium ejusdem tenoris, ac narrationem causarum, clausula commissionis sic se habet: Discretionis tuae committimus, iuncta eorum cultore prolem enormi libidinis excessu grati penitentia salutari, ac confessione Sacramentali peccatorum suorum singulis, scilicet, mensibus, vel quoties ammittitur suorum saluti expedire iudicaveris, & alius, quae de iure fuerint injungenda: quodque diligenter experiantur, ac sine scandalo possint separari. Quod si fieri potest, sit omnino. Sin autem fieri non poterit, saltem experiantur ac cohabitantes tanquam frater & soror continenter vivere valeant. Quod si neutrum fieri valeat, & ex cohabitatione incontinentiam, ex separatione vero scandala oriri possit tibi videri fuerit, cum ipsi latorem de nullitate prioris consensu certioratis, sed ita caute, ut si illa ad hoc ignoravit, latorem delictum nullquam detegatur, dispensa, ut matrimonium secreto inter se contrahere valeant: prolem suscipiant, si qua sit, & suscipiant eundem, legitimam decernendo in foro conscientiae tantum.

1. Ergo clausula, communis omnibus dispensationibus his, continet qualitates personae, cui earum executio delegatur, petitque duplicem in delegato qualitem. Prior est, ut sit Doctor in iure Canon. vel magister in Theologia. Quod est idem quod in ea Doctor: in aliquibus enim Universitatibus ad Doctoratum in Theologia promoti appellantur Magistri, in aliis vero Doctores. Posterior est, ut sit confessor approbatus ab Ordinario.

Hinc deducitur, non sufficere, ut sit Doctor in iure Caesareo. Quia clausula expresse petit, ut sit decretorum Doctor. Neque DD. in iure Caesareo solo ea iuris Canonici notitia pollent, iuxta quam dispensationes haec regendae sunt: ac Doctores in iure Canonico.

Secundo deducitur resolutio ejus quaestiones: An possint dispensationes has expedire, qui publice in academia aliquam Theologiam aut Jus Canonicum docent? Possent enim quis partem affirmantem sibi suadere, quod hi Doctores appellantur, l. Medicos, in fin. c. de profess. & medicos, l. 10. Cum enim tunc exerceret munus Doctorum, necessario sit textus Doctorum nomine utens, intelligendus venit de doctibus. Quod ex multis probant Barza de inope debitor, c. 16. n. 131. & 132. Gutierrez. qu. praed. l. 1. q. 22. n. 3. Ceterum dicendum est, id non sufficere, sed exigi, ut ad eum Doctoris vel magistri gradum provecti sint. Quod in communi loquendi modo sibi DD. vel magistri vocentur: nec voluit penitentiarum has dispensationes committere: nisi solis insignitis hoc gradu. Quia publicum academiae testimonium suae peritiae habent. Alii autem doctores vocantur improprie DD. Praeterea, quia sit sub eo nomine vellet doctores publice comprehendere, appellaret in utraque facultate magistros. Cum ergo distincter appellans Doctorem in iure Canonico, & magistrum in Theologia, colligatur aperte ea verba ad gradum in his facultatibus pertinere. Tandem, quia sit statutum est in c. Statutum, de rescript. in 6. ne commissiones in foro externo, a Pontifice ejus legato manentes, fiant nisi personis in dignitate constitutis. Quia tales decet esse delegatos Papae, ejusque legati. Ita vult sacra Penitentiarum, ut eius delegati sint in hac dignitate, ut ad hos gradus sint promoti.

Tertio deducitur, quid dicendum sit in ea quaestione. An promoti ad gradum licentiarum in his facultatibus possint dispensationes has exequi? Et potest videntur, quod existens in potentia actu propinqua videatur in ipso actu existere, l. perni ff. de mil. test. At licentiatum est doctoratum proximum, ad eumque obtinendum licentiam habet ratione huius gradus. Quia ratione licentiae

tiati sub Doctorum nomine in favorabilibus comprehenduntur, ut docent Bald. l. 1. §. Doti, num. 9. ad fin. ff. solut. matr. Alex. dicens esse communem sent. l. Mulier, §. Non est dubitandum, n. 2. ff. ad Trebel. Dominie. in proonio sent. v. Bonifacius Episc. n. 10. ubi Franc. n. 2. Felinus alios allegans in proonio decret. s. Greg. Episc. nu. 18. At hoc favorabile est. Ceterum existimo non posse. Quod expresse petatur promotio ad gradum doctoratus vel magisterii ratione dignitatis in iis gradibus repetat, qui in his facultatibus supremum locum occupant (ut nam. præc. in fine diximus.) At quæ ratione dignitatis Doctoribus conceduntur, non porriguntur ad Licentiatos in his facultatibus. Ut optime docuit Ripa l. Centurio, n. 18. ff. his facultatibus, afferens sent. communem docentem in favorabilibus Licentiatos nomine Doctorum comprehendere, intelligi quoad privilegia concessa Doctoribus ratione exercitii: secus quoad concessa ratione dignitatis Doctoratus. Quare Roman. conf. 333. nu. 8. & 10. asserit Licentiatos non posse Doctorum prærogativa uti. Quippe potior est actus in dignitate constitutus, qualis est Doctor, quam facultatem ut in ea constituitur habens qualis est Licentiatos, l. 1. c. de consularibus, l. 12. Pro hac etiam sent. facit doctrina Bald. l. Arberis, in ff. de success. tutor. §. penult. num. unie. ff. de testam. milit. qui in priori loco ait Licentiatos non gaudere Doctorum privilegiis: in posteriori autem, Licentiatum promovendum statim in Doctorem, non reputari Doctorem, atque ideo potestatem, quæ Doctorem asserens afferre tenetur, non satisfacere asserendo hanc tandem, quia si fundamento contrario staretur, dicendum quoque esset scholaris posse has dispensationes expedire, quia in favorabilibus pro Doctoribus habentur: ut ut Barr. & alii probat Alexand. dist. l. Mulier, §. Non est dubitandum, num. 3.

9 Quarto infertur, non posse dispensationes has expediri per regulares, qui iuxta legum ordinem instituta quibusdam magistrorum privilegiis fruantur, ac magistris appellentur, nisi in vere ad magistris gradum in aliqua academia promoti sint, quod ad hoc recepta hæc dirigantur ob publicum illud academice testimonium.

10 Quinto infertur, frustrari dispensationes has suo effectu, si eas expediens non sit vere dicto gradu insignitus, quamvis communis errore Doctor existimetur. Secus tamen esset, si revera esset eo gradu insignitus, quamvis indoctissimus esset, ac gradus esset irritus ob defectum occultum. Ratio est, quia in prioribus eventibus non prodit communis error, nec locum habet dispositum in l. Barbarius, ff. de offic. prætor. eo quod deficiat titulus collatus a potestate conferre, quem necessarium esse, ut gestis ratione communis erroris valeant, probavi lib. 3. disp. 22. nu. 49. At in posteriori adfuit titulus, quamvis ob vitiis communiter ignoratum, irritus. Nec obstat officium Doctoris non esse publicum: ut probavi eadem disp. 22. nu. 39.

11 Monasterium tamen posse Sacrorum Societatis Jella designatos per Generalem, ut ejus licentia per alios superiores ejusdem Societatis, & a locorum Ordinarios approbatos, vel approbandos, etiam si nullo gradu sint insigniti, has litteras sacræ penitentiarie Doctoribus, vel Magistris destinatas, & auditis confessionibus recurrentium ad ipsos, imposita illis penitentia in litteris expressa, vel de jure intelligenda, eas abolere, ac in foro conscientie quicumque sibi verbo, vel scripto commissas abolutiones, dispensationes, & penitentiarum injunctiones excipere, & exequi, ex privilegio Gregor. XIII. concessio die 3. April. anno 1582. cuius mentio fit in compendio provol. Sor. Jella, v. Confessarius num. 3. ubi P. N. Generalis addit; Omnes superiores Societ. approbati ab Ordinario, posse uti hac concessione: & omnes alios confessarios ejusdem Societ. quos ipsi ad id deputaverint. Non exigitur autem, ut ante hanc licentiam superioris sint approbati ab Ordinario, sed satis est, ut approbentur antequam litteras expediant. Et hoc sonant ea verba, Approbati, vel approbandi. An vero sit necesse, ut audiant prius confessionem, dicemus num. 30. Religiosi etiam alii mendicantes, & qui eorum privilegiis fruuntur, ut per communicationem portantur hoc privilegio, debent esse necessario a suis Generalibus designati, vel de eorum licentia ab aliis superioribus. Quippe alias quocumque erit irritum; quia hoc privilegium hanc conditionem petit. Sic Manuel quest. regul. t. 1. q. 63. art. 8. fin.

12 Tandem circa hanc conditionem advertit esse errorem vulgi; existimare litteras hoc effectu frustrari, quod aperiantur ab eo, qui gradu in eis petito insignitus non est. At id omni fundamento destituitur; quia ea qualitas in solo executori dispensationem petitur.

13 Posterior conditio est, ut Doctor ille in jure canonico, vel Magister in Theologia sit confessor ab Ordinario approbatus. Quæ eadem approbatio petitur in Bulla Cruciatæ, & jubileis concedentibus facultatem eligendi confessoris. Qualis autem debeat esse hæc approbatio cum aliis ad eam pertinentibus, longiorem tractum expostulat, nec pertinet ad præsentem, sed potius ad tractatum de penitentia, vel expositionem Bullæ Cruciatæ, de qua re consulendi sunt Suar. de penit. disp. 28. nota scilicet 6. & 7. Petr. de Ledesma summ. Sacram. ubi de penit. cap. 13. Manuel in Bulla Cruciatæ, §. 6. a num. 1. Et addit, ad eundem §. Enriquez lib. 6. de penit. cap. 9. §. lib. 7. de indulg. cap. 12. Gutier. qu. canon. lib. 1. toto cap. 27. Lud. Lop. 2. par. instr. tra. 3. de indulg. cap. 8. Quatuor tantum quæ frequentius in praxim incidunt, animadvertam.

I. Est, si semel approbatus ille sit ab Ordinario, quamvis etiam set occulte revocata licentia audiendi confessiones, ad uti illius revocationis sit communis error, erit sufficiens ad expediendas has dispensationes. Et similiter satis esset, quamvis licentia illa esset irrita, ob defectum occultum, & communiter ignoratum. Et similiter si ad similem defectum sic communiter latente collatio beneficii parochialis huic facta esset irrita. Secus si absque ullo titulo intrusus esset ille ad audiendas confessiones, vel in id beneficium. Ratio est, quia in prioribus casibus titulus publicus, & illius nullitas, vel revocatio sunt occulta, Quare valebant tunc gesta, juxta l. Barbarius, ff. de offic. prætor. & satis probavi lib. 3. disp. 22. nu. 39. & 58. in posterioribus autem dicitur titulus, quem esse necessarium probavi ea disp. 22. nu. 49. unde non intelligo quod fundamentum nitens Petr. de Ledesma summ. Sacram. ubi de penit. cap. 13. post 1. concl. dub. 3. ait eum cui beneficium parochiale confertur, cujus ob vitiis occultum incapax erat, valide audire confessiones, non tamen esse eligibilem per Bullam. Atque ita tenendum casum eum esse per Bullam eligibilem: & similiter si priorem conditionem gradus periti habeat, esse aptum ad has dispensationes expediendas; quia ea nullitas occulta nullum valorem gestorum impediendum præstat (ut proxime dixi) atque ita, quoad hæc censendus est, ac si legitimum titulum haberet. Alias nec valde potest audire confessiones, quæ constant ex traditis disp. 22. per totam, & maxime nu. 36. & 58. Quod si queratur, an valeant etiam gesta respectu scientium id impediendum occultum? Hoc & alia ad hanc rem spectantia sunt discussa ea disp. 22.

II. Est, confessio non sufficere, ut expediturus has dispensationes sit publico alicuius academice testimonio approbatus, nisi ab Ordinario approbatur. Quamvis enim non deficiat viri gravissimi, qui ut ille possit audire confessiones, & eligi per Bullam, censere id testimonium sufficere, ut potest videri in Enriquez lib. 6. de penit. cap. 6. nu. 2. ubi in commento, sit. E. eos refert, atque merito ab illis in hoc dicitur. At quoad exequendas has dispensationes non potest de hoc dubitari; quia expresse ultra testimonium approbationis academice, quod per gradum doctoratus, vel magisterii datur, petitur in his litteris approbatio Ordinarii.

III. Est, quamvis sub iudice sit an approbatus ab Episcopo eum limitatione perionarum, non defectu scientie, sed revere ætatis, quod juvenis sit: quod contingit dum approbatur ad audiendas solas virorum confessiones, sit per Bullam, aut jubileum eligibilis a feminis, ut ipsi fateantur. Quidam enim affirmant: ut sunt Enriquez lib. 6. de penit. cap. 6. num. 8. & dicens esse probable Petr. de Ledesma summ. Sacram. ubi de penitent. cap. 13. post 1. concl. dub. 8. Alii vero negant posse eligi; nisi a solis masculis. Sic Manuel t. 1. tom. sum. in 2. edit. c. 60. nu. 4. concl. 4. & dicit probable Petr. de Ledesma dub. 8. quod etiam tenere videtur Suarez t. 4. ubi de penit. disp. 28. scilicet 7. num. 3. ait enim approbationem limitat ab Episcopo, solum posse eligi ab illis, respectu quorum approbatus est. Alii vero ad neutras confessiones hanc esse eligibilem tenentur, quod non sit absolute ab Ordinario approbatus, quod Bulla petere videtur. Ita quidam quos tacito nomine refert Petr. de Ledesma dub. 8. dicens id esse probable. Quamvis (inquam) hoc ita sit: existimo tamen huic eligi posse ad expediendas dispensationes has, sive viris, sive feminis concessas, quod in eis litteris, dum petitur in expeditore approbatio Ordinarii una cum gradu doctoratus, vel magisterii, spectat potius scientia, ac rerum moralium peritia ad earum expeditorem. Ad hic utrumque facte scientie testimonium habet. Quod eo vel maxime tutum est, quia probable est ceteri quoque hanc sufficienter approbatum, ut per Bullam possit ad utrumque sexus confessiones eligi.

Utrumque est, quantumcumque indoctus sit Doctor ille, si 17 approbatus sit ab Ordinario, poterit valide dispensationes has expedire; quia utrumque conditionem in eis petitam habet. Sicut etiam veram habet jurisdictionem ad audiendas confessiones, & potest eligi per Bullam, ut bene docent Petr. de Ledesma summ. Sacram. ubi de penit. cap. 13. post 1. concl. dub. ult. Manuel in Bulla Cruciatæ, §. 9. n. 4. Quamvis alia ratione possit esse confessio irrita: nempe, ob peccatum quod admittit confitens, si illius ignorantia conficius illi fateretur.

Utrum autem uno confessore negante dispensationem, quod 18 iudicet eam subrepticam, possit adiri alius confessorius, vel implet retractatæ sententiam: idemque contingat in Ordinario? dixi disp. 27. num. 38. & duplici seq.

Secunda clausula est, in qua continetur causa dispensationis, nempe, timore incontinentie: cujus verba retuli num. 1. & 2. Circa quam monerim non qualemque carnis tentationes sufficere, nec quodcumque lapsus in ea periculum, ut ea clausula verificetur: nec fat esse timorem unius, vel alterius lapsus: sed exigi maximum frequentis lapsus periculum, ita ut ea persona possit dici vivere incontinentem, quod constat ex iis verbis clausulæ, *Contemperit vivere posse non sperat.* Quæ habitum incontinentem vivendi importat. Et ex illis politis paulo inferius: *Quatenus si ita esset, ac avortum simul carnis adeo ageretur, ut maxime dubitet continere posse: & propterea de illius incontinentie probabiliter timendum sit.* Ubi maximum petitur periculum. Item, quia patitur gravis carnis stimulus, & periculum unius, vel alterius lapsus non præbet iustam dispensandi in his vovis causam, (ut probavi disp. 20. nu. 18. & 20.) Non tamen exigitur, ut ex meta

mera fragilitate periculum hoc procedat; sed satis, si vel ex ea, vel ex pravo habitu conflurat (ut probavi ead. disp. 20. n. 19.) quia nec litteræ hujus dispensationis distinguunt, ex qua causa periculum pulleat.

20 Quando autem continentur alia cause, ut oritura scandalosa, vel feminam inuuptam manturam, dicemus disp. sequenti, ubi causæ solite allegari ad dispensationem in foro externo enodabuntur.

21 Tertia clausula continet, qualiter Confessarius debeat verificationem causæ indagare, ibi: *Si ita esse per diligentem oratoris examinationem, ac post monita, & consilia opportuna illi prescisa invenerit.* Ex hujus clausulæ priori parte colligitur, teneri Confessarium diligenter examinare veritatem precum, non receptis testibus, sed ipso solo cum quo dispensatur esse examinatum, quod constat ex illis verbis: *Per diligentem oratoris examinationem.* Item quia cum hæc dispensandi facultas committatur in solo secretissimo conscientie foro, illius fori legibus aptari debet, quæ sunt, ut conscientio ponentis integra fides habeatur. Sic docet Gallego de cognat. spirit. c. 23. n. 2. Quia ratione nec juramentum de veritate dicenda perendum ab eo est. Cum tamen non in omnibus absolutio Sacramentali assimiletur, in qua est omnino iudicium erigendum juxta penitentis confessionem: si Confessarius norit aliunde quam ex confessionis Sacramento preces allegatas in ea dispensatione esse falsas, aut tacitam veritatem necessariam explicandam, non debet dispensare, quamvis penitentis eas veras esse asserat. Quod bene docet Gallego eo n. 2. Quando autem ex sola confessione Sacramentali falsitatem nascit, satis diximus l. 3. tora disp. 16.

22 Hinc deducitur, dispensationem hanc occulte faciendam, nullo dispensationis testimonio dato, nec vocatis notario, aut testibus. Quod pro solo conscientie occulto foro concedatur, ut in simili dispensatione commissarii pro eodem solo foro diximus disp. 6. n. 27.

23 Secundo deducitur intellectus ad Trid. sess. 22. c. 5. de ref. ubi decernitur dispensationes nullius fore momenti, nisi Ordinario eas impetranti presententur. Id enim decretum de solis concessis pro foro externo accipiendum est. Quippe impetratur pro foro conscientie soli Confessario, cui diriguntur, sunt præsentanda. Quod ipsa praxis testatur, & ita docet Emman. Sa. l. v. Dispensatio, n. 5.

24 Tertio deducitur, non opus esse hac examinatione veritatis, quando ea est notoria, propter ea, quæ adduximus disp. 17. n. 12. Imo nec ipsi Confessori dispensationi, si sit certa ea veritas cause allegatæ, opus est examinatione, quod hæc eo solum pertineat, ut Confessor de veritate certior fiat.

25 Sed querens, an si Confessarius, nec examinatione præmissa, nec consensu veritatis cause allegatæ, dispensationes has exequatur, valide videtur, si causa in eis allegata erat vera? Pars affirmans fateri videtur, quod dixerimus disp. 17. n. 11. valere dispensationem concessam ab eo, cui dispensandi potestas commissæ est, quando aderat causa legitima, quamvis ipse inique dispensari, ejus cognitione non præmissa, & confirmatur ex l. Regula est 9. in princ. vers. Qui ignoravit, ff. de juris, & facti ignor. ubi deducitur ementem a vero domino, credentem se a non vero domino emere, effici dominum: & redditur ratio his verbis: *Plus in re est, quam in existimatione mentis.* 2. quod clausula: *Si ita est, sit forma jure communi induta, ac tacite subintelligitur, licet non exprimitur c. 2. de res. ibi: In ejusmodi litteris intelligenda est hæc clausula, si preces veritate nitantur, etiam si non apponantur.* Ad expressio ejus, quod tacite inest, nec formam, nec conditionem importat, atque ejus omisio non irritat actum (ut late probavimus l. 3. disp. 33. n. 3.) ergo omisio examinationis veritatis precum non reddet nullam dispensationis expeditionem factam a Confessario. Tandem quia Lupus alleg. 15. n. 7. & quamvis non ita expresse alleg. 60. n. 3. ad junctio n. 3. ait clausulam, si inveneris preces veritate nitenti, in re scriptis apostam, non importare conditionem, sed monitionem quandam, ac præceptum examinandæ veritatis: secus si dicatur, si tibi confiteri, & ita Enriquez l. 12. de matrim. c. 3. sine, ait hanc clausulam dispensationum, si preces veritate nitantur, non habere vim conditionis, sed monitionis cum instructione, & præcepto quodam, Sicut (ait in commento finali) quando Bulla Cruciatæ concedit abolutionem satisfactæ parte. At in hoc eventu diximus l. 3. disp. 33. n. 3. valide probable esse non irritari abolutionem, si partis satisfactio omisita sit.

26 Ad dicendum omnino est, eam clausulam importare conditionem & formam: & sic non validam fore hanc dispensationis executionem, quantumvis preces sint in se veræ, si Confessarius non cognita sibi eorum veritate dispenderit. Quod, quia longe diversa sunt hæc verba, *Si ita est, aut si preces veritate nitantur, dispensa, & hæc, & hæc, si per diligentem examinationem inveneris ita esse, aut preces veritate nitenti, dispensa.* Quod in priori casu sit clausula jure communi intellecta; ut probant adducta n. præced. Atque ita ejus expressio non inducit formam, nec conditionem. At in posteriori, cum alio modo expressio fiat, quam jure inerat, inducit formam, & conditionem. Jure enim tantum inest, si preces veritate nitantur; ac in nostro casu additur: si per diligentem examinationem inveneris ita esse, vel preces veritate nitenti; quia ex multis late probavimus l. 3. disp. 33. n. 4.

constituentes eandem differentiam inter hæc verba, Confer beneficium Titio, si est idoneus: & inter hæc, Si eum idoneum esse inveneris. Et ultra ibi allegata, pro hac parte est Baldus l. Neque natales 19. nu. 5. c. de probation. ubi ait, si scribatur sub ista conditione, Provideas tali si reperitus sit idoneus, (quamvis enim dicat, si sit idoneus, est error typographi, & debet dicere, si reperitus sit idoneus: ut constat ex ratione, quam ibi subiungit, & ex antecedentibus: & annotavit Felinus c. fin. n. 33. de presumpt.) licet idoneum esse sit qualitas naturalis, ac prout præsumatur: at propter adjunctam conditionem causæ cognitionis, causa non cognita minime valere provisionem. Quod non sit servata commissio forma, Quotiescumque enim deliberate procedi debet, non sufficit rem ita esse: ut colligitur ex l. Eum qui duobus 51. §. Filius familias, ff. de acquir. hered. ubi filius mandato accepto a patre hereditatis adendum, si eam idoneam debitis solvendis commiserit, adit non explorando, an idonea esset; & decidit textus ex tali aditione patrem non manifeste obligatum, Quam eandem differentiam tradit Oldrad. conf. 141. nu. 1. Nec obstat sententia Lapi allegata n. præced. nullam constituentis differentiam inter verba, si ita est, vel si ita inveneris esse. Nam Mandosius in addit. ad eam allegat. 15. Lapi, lit. F. & apostilla 1. ad conf. 218. Alexandri, Vbi verbis, vol. 2. dicit non esse probable. Atque ita in propriis terminis tenet hanc sententiam Gutier. quest. canon. lib. 2. cap. 15. num. 112. dicens hæc verba in dispensationibus polita inducere formam, & conditionem, cujus omisio irritat. Et ex his constat solutio rationum in contrarium, quas numer. præcedenti adduximus.

Demum circa hanc clausulam, dubitari potest circa ea verba: *Post monita, & consilia opportuna illi prescisa inveneris*, quæ sint monita hæc, ac consilia, & an inducant conditionem & formam? Videtur enim eam importare, quippe sunt pars clausulæ, in qua conditio, & forma continentur, ibi: *Si ita esse per diligentem oratoris examinationem, ac post monita, & consilia opportuna illi prescisa inveneris.* Et utrumque petitur cum dictione conjunctiva, & ergo utrumque est forma. Item, quia ubicumque est prius, & posterius, ibi est ordo substantialis; & forma; ut tradit Felinus c. Cum dilecti, n. 6. in 6. signo, de reser. At in hac commissione monita debent præcedere expeditionem dispensationis. At credo consilia hæc & monita esse, monere cum quo dispensandum est, ut sincere veritatem explicet, significando ei quantum illius interit, nec dispensationis valere frustrare. Quod inde mihi persuadere, quia clausula ait: *Si ita esse post monita, & consilia opportuna illi prescisa inveneris.* Ubi ponderari hæc monita cum veritatis inventionem, & addi monita opportuna. Ad veritatis autem inventionem, ex partis confessione accipiendæ, nullum aliud consilium opportunum est: imo quodcumque aliud ab eo rem omnino esse, & importune præstitum. Et similiter omnino mihi persuadere ea verba non inducere formam, sed solum instructionem quamdam Confessarii, qualiter se debeat habere, ut de veritate certior fiat. Nec obstat, hæc verba jungi cum aliis importantibus formam: quia cum non contineant substantiam formæ in cognoscenda veritate consistentem, sed accedens quoddam, & instructionem, ut facilius ea cognoscatur, signum apertum est non importare formam. Quare omisio illorum consiliorum non irritabit executionem dispensationis. Nec credo Confessarium omnitemper ea præstare, rem fore alicujus culpe, si tamen in diligenti veritatis examine non deficiat, quod ea verba præceptum non importent, sed instructionem quamdam, ac monitionem. Nec obstat etiam ordinem importare formam. Quippe id verum est, quando continet quid substantiale, & magni momenti, cujus omisio grave præjudicium pareret, Secus quando actus prævisus non est tanti momenti, concernit preparatoria, seu præludia iudicii, ut bene docet multa allegans Felinus dist. c. Cum dilecti, n. 6. in 3. §. 6. signo. Hoc autem contingit in presenti casu, quia consilia præstantur, ut præludia quædam ad iudicium examinis veritatis precum, nec sunt magni momenti, sed in dispensatione non indici formam constat; quia in dispensatione cum illegitimo addi consuevit hæc clausula: *Dimmodo paterne incontinentie imitator non sit.* Et tamen cum multo magis formam conditionis habeat non esse conditio, sed instructio, & prout ea causa defectus non vitiat dispensationem ut bene tradunt citata Rotæ decisio Jacobus de Puteo, dec. 256. n. 1. l. 1. Felinus cap. 2. num. 6. de reser. Mandosius in signaturæ gratie, tit. Dispensationes super defectu natalium, col. 2. vers. Sed advertendum est.

III. Clausula relata nu. 1. est. *Eundem a mutatione pro 28 postea absolutæ hæc vice in forma Ecclesiæ consueta, insinuatia et penitentia salutari.* Quæ clausula eisdem verbis continetur in dispensatione voti religionis, castitatis, ut constat ex utriusque tenore, relato num. 1. & 2. Circa cujus clausule intellectum non levis est difficultas. Quæ absolutio a mutatione propositi sit hæc, & qualis penitentia injungenda? Cum enim proposita mutatio ex iusta causa facta, procurando dispensationem, omni proferri culpa vacet; nulla absolutio, aut penitentia esse necessaria. Rursus est dubium, an sit necessarium dispensationi huic expediendæ audire confessionem ejus cum quo dispensandum est? Idque opus

opus esse suadet primo; quia in ea petitur, ut dispensatus sit. Confessor approbatus ab Ordinario: & ipsi injungitur ut absolvat eum hac vice in forma Ecclesie consueta, injunctaque salutari poenitentia, quae omnia soli Sacramentali confessioni aptari possunt. Secundo, quia in harum litterarum sine dicitur eas pro solo conscientiae foro concedi. Sicut ergo dispensationes concessae pro foro externo expediuntur juxta illius fori terminos, ita concessae pro foro conscientiae expediendae sunt juxta hujus fori legem, quae est, ut audiatur confessio. Tandem, quia haec dispensationes committuntur Confessori, ut iudex est in foro interno. Sicut dispensationes pro foro externo committuntur officialibus ecclesiarum, ut externi fori iudices sunt. At Confessor non est iudex in foro interno, nisi audiat confessionem, nullo enim alio tribunali potitur.

29. Quamvis autem exigi confessionem probabile sit: at mihi probabilis est contrarium. Ducor, quod licet ea verba importent abolitionem Sacramentalem, tamen ponuntur per modum conditionis, ut ex eorum tenore constat. Non enim ponuntur cum particula aliqua conditionem denotante, qualis est, si, dummodo: nec per ablativum absolutum, quia ille ablativus absolutus, *Injuncta poenitentia salutari*, non injungitur facultati dispensandi, sed abolitioni Sacramentali: si ea verba, *a mutationis propositi eum absolvas*, eam importent. Quare conditionem non importat: eo quod jure inest: in omni enim confessione Sacramentali est poenitentia injungenda. Et confirmo, quia si poenitentiarum committens has dispensationes vellet praemittendam necessariam confessionem Sacramentalem, id claris verbis explicaret, dicens audita confessione. 2. quia aliud importat conscientiae forum, & aliud poenitentiae forum. Hoc enim est solum forum Sacramentale. Illud autem tantum, ut distinguitur contra forum exterius, quod optime significat *Præp. c. Præterea, el. 2. n. 6. de spons.* dicens triplex esse forum, quoddam contentiosum, quoddam poenitentiale, aliud vero quasi poenitentiale, quod est medium inter hæc. Quare optime dicit *Manuel q. regul. t. 1. g. 61. ar. 10.* facultatem absolventi in foro poenitentiae intelligi intra confessionem: scilicet de facultate absolventi in foro conscientiae. Cum ergo non habetur in his litteris, facultatem exequendi has dispensationes committi in foro poenitentiae, sed in foro conscientiae, non desiderabitur confessio. 3. quia rationes contrariae id non probant. Non prima, quia petitur expediturum esse Confessorem approbatum ab Ordinario, non eo quod necessario auditaris sit confessionem: sed quia, ut sciat expedire exigitur scientia: & cum hæc non constat sacrae Poenitentiarie, duplex illius testimonium petit, alterum academiae conferendo illi gradum Doctoris, aut Magistri: alterum autem Ordinarii, illum approbando, ut Confessorem idoneum. Præterea, quia in his litteris duplex potestas committitur Confessori, altera absolventi a mutatione propositi, si forte ea culpa fuit transgrediente votente promissionem: & ad hoc est necesse esse Confessorem. At in nullis hujus concessionis verbis ponitur tanquam conditio necessaria ut Confessor hic hanc abolitionem praemittat. Sed sensus hujus clausulae, est forte in eam quo dispensandum est in voto, tibi transgressione ejus factus fuerit, absolvet eum hac vice in forma Ecclesie consueta, injuncta ei poenitentia salutari: sed dices, ut quid commissio hæc? Respo. quia forte voti transgressio poterat esse reservata in ea dicebatur. Nec obstat etiam secunda ratio, quia coacti aliquid pro solo conscientiae foro non est restringere, ut intra confessionem exerceatur, ut optime docet *Nav. lib. 5. conf. in 2. edit. tit. de priv. conf. 11. n. 2.* ubi ait verba hæc, absolvet in solo conscientiae foro, non importare, ut absolutio sit in solo poenitentiae foro, sed ut nullatenus pro foro externo proficiat. Atque ideo idemmet *Nav. sum. c. 27. n. 41.* cum *D. Ant. 3. p. 1. 24. c. 77. in fine* primum iudicem nondum Sacerdotem posse absolvere ab excommunicatione in foro conscientiae: cum tamen sit incapax audiendi confessiones. Atque hoc idem docet *Emman. Sa sum. v. Excommunic.* ubi de abolitione ab ea, *nu. 1.* ubi ait facultatem habentem absolventem, vel dispensandi in foro interiori, posse id extra confessionem exequi. Quod etiam inde constat: quia Episcopus concedit *Trid. sess. 24. de refor. c. 6.* absolventem in solo conscientiae foro a quibuscumque calibus occultis. Et tamen praxis habet, ut extra confessionem absolvant. Idque eos posse affirmat *Nav. conf. 11. n. 2. proxima alleg.* Nec verum est, legem fori interni esse, ut solum intra confessionem res fiat: sed ut vel intra confessionem, vel non publice adhibitis testibus, & notario, ne proficit foro externo. Nec obstat ultima ratio, quia cum sit triplex forum, (ut proxime diximus) Confessarius in solo Sacramento est iudex extra Sacramentum, quoties vel ratione Bullae, vel alterius privilegii absolvit extra confessionem ab excommunicatione in solo conscientiae foro: vel commissam sibi dispensationem in eodem foro expedit. Sicut Episcopus absolvens in foro conscientiae a censuris occultis sibi concessis in *Triden. d. c. 6.* est iudex in foro interno, quamvis extra confessionem absolvat. Et ideo sent. hanc in propriis terminis tenet *Gallo de cog. spir. c. 23. n. 2.* & eandem tenere aliqui viri docti a me consulti. Ex dictis constat ad duo, n. præc. petita: nimirum, qualis sit absolutio a mu-

tatione propositi: & qualis poenitentia: & an requiratur confessio?

Major autem difficultas est, an Confessarii Soc. Jeia, & 30 alii regulares, qui cum nullo gradu insigniti sint, ex privilegio relato *nu. 11.* expediunt has dispensationes, possint id extra poenitentiam Sacramentalem exequi? Ratio autem dubitandi est, quia in Bulla Greg. XIII. in qua id privilegium conceditur, expresse dicitur: *Confessionibus auditis, & cum sit ablativus absolutus, importat conditionem, l. A restatore, ff. de condit. & demonstr.* At exitum non esse necessarium confessionem Sacramentalem; quia ille ablativus absolutus, *Auditis confessionibus*, refertur ad abolitionem Sacramentalem a peccatis, & non ad dispensationes: ut constat ex iis privilegiis verbis: *Litteras hujusmodi aperiendi, confessionibusque fidelium ad ipsos recurrentium auditis, & imposita salvari in illis expressa, vel de jure infligenda poenitentia absolventi: ac in foro conscientiae quascunque sibi verbo, vel scriptis commissas absolventes, dispensationes, & poenitentiarum injunctiones exequendi, & exequendi licentiam, & facultatem tenore praesentium concedimus.* Et confirmatur, quia similiter in eadem religionum privilegii conceditur illis facultas, ut auditis confessionibus absolvant a peccatis, & censuris eis annexis. Et antiquitus in Bulla Cruciate eadem clausula habebatur. Et tamen, valde probabilis doctissimum virorum sententia habet, eum ablativum absolutum referri ad solam a peccatis abolitionem: ac licet virtute ejus privilegii absolvere extra confessionem a censuris. Quod si replices, clausulam in quocumque dispositionis parte positam, sive in principio, sive in medio, sive in fine, referri ad omnia contenta in illa, *cap. Secundo requirit, de appell. ubi id communiter notant DD.* Cum ergo, Auditis confessionibus, ponatur in principio illius clausulae, refertur ad omnia subsequencia. Respondeo eam regulam intelligi, quando omnium precedentium, vel subsequentium eadem est ratio, ut citatis Bartolo, & multis aliis tradunt *Menoch. de praesumpt. lib. 4. praesumpt. 181. num. 2. Navar. lib. 5. conf. tit. de Simon. in priori edit. conf. 34. n. 4. in posterior. conf. 92. n. 4.* At non est eadem ratio absolventi a peccatis, & dispensationis expediendae. Illud enim jure divino praevisum confessionem exigit: hoc autem nullo jure ab eo petit, nec aliquam cum illa connexionem habet. Nec credendum est Pontificem velle facultatem, quam sacra Poenitentia concedit Doctori extra confessionem, juxta *num. præced. dicta*, vel respectu religionum coarctare ad confessionem; sed vera ejus mens fuit, eandem facultatem, & eodem modo, quo Poenitentia Sacra Doctori concedit, concedere religiosis.

IV. clausula harum dispensationum relata *nu. 1. & 2.* continet opera, in qua Confessarius debet commutare votum castitatis, & religionis; admixta partim dispensatione: & ad quid concedatur dispensatio. Circa partem clausulam potest dubitari, an mandatum hoc dispensandi sit dispensatio? Sed de hoc diximus *disp. 30. num. 12.* Insuper potest dubitari an dissolutio eo matrim. ad quod in voto religionis dispensatum est, liceat ad aliud transire: & an liceat manere in talio abluque matrimonio: & an si matrimonio, ad quod in eo religionis, aut castitatis voto dispensatum est, sit irritum, vel dissolvatur ante consummationem, liceat ad aliud transire? Sed de his diximus *disp. 31. num. 3. 4. 5. & 7.*

Potissima autem difficultas circa hanc clausulam est. An 32 ita precise exigatur opera in his litteris expressa, ut nullum arbitrium temperandi mutandive Confessori relinquatur? Et nullum reliquum videtur ex eo probari, quod in litteris commissionis ea opera exprimentur. Potest etiam probari ex doctrina *Glossæ cap. 2. de fornicat.* ubi textus præcipit Episcopo suspendi clericum forniculum, his verbis: *Poenitentiam imponas quod per annum, & amplius, si tibi visum fuerit, eum ab aliarum ministerio precipue abstinere.* Et tamen *Glossa ibi, verb. Visum, & Anton. ibi, num. 10.* ajunt teneri Episcopum annum suspensionem imponere, & solum amplius spatium anno relinquere ejus arbitrio; quia textus annum præfixit: & quoties superior certam poenitentiam statuit, nullum arbitrium inferiori relinquatur, sed ea omnino servanda est, *cap. De causis, de offic. deleg. ibi: Quod certa exinde poena canonibus exprimitur, eandem infligit.* Secundo, quia si hoc Confessoris arbitrio relinqueretur, frustra poenitentia sacra expressisset confessionem mensuram, & opera Poenitentiae esse injungenda. Tandem saltem videtur necessario imponenda confessio singulis mensibus faciendae: & solum reliquum arbitrium Confessori, an amplius quam semel singulis mensibus faciendae sit. Quod denotant ea verba commissionis: *Singulis, scilicet mensibus semel, aut quoties tibi videbitur.* Illa enim dictio numeralis, Quoties, in qua datur arbitrium, posita sub disjunctione cum alia particula numerali, Semel, videtur referri ad confessionem singulis mensibus faciendam, ita ut sentus sit: Imponere illi, ut semel, vel quoties tibi videbitur, singulis mensibus fateatur.

Sed I. existimo non esse arbitrium omittere imponere confessiones aliquas stans aliquibus temporibus faciendas, & aliqua poenitentiae opera perpetua, inter quae sint aliqua quoties exercenda, prout continentur in litteris dispensationis: sed ad hæc injungenda tenetur præcise Confessarius. Ducor quod facta Poenitentia hæc opera in hac commissione expresserit, judicans ea expedire spirituali cujuscumque votantis saluti, &

ejusque viribus, ac fragilitati commensurari: atque rationi consonum hoc esse, ut loco tanti voti quo astrigebatur, subrogetur. Eo quod nemo ita fragilis sit, ut nequeat hæc opera exequi, quidam plura, alii vero pauciora.

34. Secundo exitum, relinqui arbitrio confessoris quantitatem horum operum poenitentiae, & pietatis, ac illorum electionem, & frequentiam, præter aliqua quae quotidie faciendae imponi debent ita exprimitur. Constat ex litterarum tenore, ubi solum jubetur confessor aliqua poenitentiae, & pietatis opera imponere, non explicatis quibus, vel quot operibus, sed ut ea sint perpetua: & inter ea aliqua quoties exercenda. Et concluditur hæc imponenda prout judicavit expedire saluti ejus, cum quo dispensatur.

35. Tertio, similiter credo committi arbitrio confessoris, an confessio stans temporibus necessario imponenda debeat esse mentrua, aut minus frequens, ut bimensis, aut trimestris, &c. Non tamen poterit confessor frequentiorum confessionem, quam mensuram imponere. Prior pars probatur, quia inter onera a sacra Poenitentia imposita, hoc est gravissimum, & multis, attenta naturae corruptae fragilitate, ac occupationibus, fere impossibile. Cum ergo in ceteris committatur arbitrio consolatori opera injungenda minuere, consilendo fragilitati poenitentis; Cur in hoc tam gravi non erit jure optimo id praesumendum? Et confirmatur, quia post injuncta confessionis, & reliqua poenitentiae opera, concluditur in litteris commissio hujus, sic: *Prout secundum Deum ipsius anime salutem expedire judicaveris.* Quae clausula cum in fine omnium operum ponatur, & non sit minor ratio, sed multo urgentior, confessionum numeri temperandi, utpote, quae multo difficilior est, quam ceterorum operum, clausula illa ad omnia præcedentia opera esse referenda, juxta dicta *n. 30. fine.* Eo vel maxime quod in nullo alio opere experientia ipsa doceat expedire, ut magis confessor fragilitati poenitentis prospiciat, quam in confessionum frequentium obligatione injungenda, quia rari sunt, qui in ea obligatione implenda non deficiant. Tandem quia negari non potest eam clausulam esse piam, & posse optime pari hanc sentiam, ut confessionem intratam de frequentia confessionum rationi conformi injungenda committitur poenitentis, Et quia vidit eam non omnibus expedire, attentis multorum fragilitate, & occupationibus, quasi rigorem temperans, subjungit: *Vel quoties tibi videbitur.* Quasi dicat, si durum, & non expediens saluti poenitentis consuleris, tam frequenter, ac singulis mensibus obligare illum ad confessionem, impone quoties tibi videbitur; idem, quam frequentiam ei expedire judicaveris. Cum ergo hic sensus valde favorabilis sit, & saepe valde expediens spirituali poenitentis saluti, cui omnino sacra Poenitentia prospicere intendit, hic sensus in hoc dubio esse amplectendus. Posterior autem pars probatur, quia cuicumque quantumvis virtutis studioso confessio ubique affuero, onus gravissimum est obligari ad frequentius fatendum, quam singulis mensibus; necdum personæ quæ ob frequens carnis lapsus dispensationem voti procurat ad matrem. Non ergo est credendum velle sacra Poenitentiarum remittere confessoris arbitrio, ut ad frequentiorum quam mensuram confessionem obliget. Ne quod ad spirituales poenitentis salutem dirigitur, cedat in ipsius præjudicium, oblata violandae commutationis occasione. Præterea quia si *Tridentinum, sess. 15. de regularib. cap. 10.* judicavit esse sufficientem confessionum frequentiam monatibus mensuram, atque eam non præcepit, sed suadendam indicavit. Et *Clemens V. in Concil. Viennensi relato, clement. 1. s. Sane, de statu monach.* eandem frequentiam monachis sufficientem judicavit: quis sibi persuadere voluisse Poenitentiarum committere confessoris, ut personam saecularem, ac matrimonio jungendam, possit sub culpa lethali ad frequentius quam singulis mensibus semel fatendum cogere? Et confirmatur, quia nemo prudenter judicabit expedire obligare personam saecularem ad frequentiorum mensuram confessionem. Non est ergo credendum, Poenitentiarum voluisse quid frustraneum, ac nunquam in praxi expediens statuerent.

36. Sed dubitari potest, an satisfiat huic confessioni mensurae, quam confessoris exequens hanc dispensationem imposuerit, si quocumque totius mensis die fiat, licet ab ultima plusquam mensis transactis sit? V. gr. si confessio præcedens facta fuit 1. die Decemb. satisfiet facta confessione seq. ultima die Januarii: vel ita necessario sit faciendae, ut inter unam & alteram confessionem non interponatur plusquam spatium unius mensis? Et videtur hoc posterius necessarium, quia *cap. Omnis utriusque sexus, de penit. & remiss. præcipitur ut quis saltem in anno fateatur, & tamen constat non impleri id præceptum, si prior confessio initio unius anni, posterior autem in alterius fine fiat, sed annus a priori confessione numerandus est. Ceterum quamvis id de confessione annua ab Ecclesia præcepta fateatur: at in nostro casu credo satis esse, si toto quolibet mensis spatio quævis confessio fiat. Quod mihi suadet illa dictio, Singulis adjuncta mensibus: quæ hispæ significat, *cada un mes.* At quæcumque die quolibet mensis confessio fiat, verum est dicere confessionem in eo mense factam esse. Quod secus est de confessione annua, quæ semel in anno præcepta est, nec addita fuit particula, singulis.*

Quod si mens transeat absque confessione, credo hunc 37 non teneri confessionem omisam supplere alio mense, eam duplicando, quod in onus singulis mensibus attritus sit. Sicut votens quotidie recitare, non tenetur preces aliqujus diei omisam supplere.

Neque etiam tenebitur hic mense, quo confessioni ab Ec. 38 clesia præcepta satisfiat, eam duplicare. Quod Poenitentia injungens singulis mensibus confessionem, non fore, ut in aliquo illorum coincideret Ecclesie præceptum: & tamen ad duplicem non obligat. Sicut idem est in eo, qui confessionem mensuram vocat.

Ex qua ratione deducitur, si ille ex voto, vel poenitentia sibi injuncta teneatur alias ad confessionem aliquo mense, vel singulis mensibus faciendam, eum non satisfacturum his confessionibus alias debitis huic obligationi. Sicut votens aliquo die jejunare, vel ad id ex poenitentia adstrictus, non satisficit voto, vel poenitentiae, jejunio ab Ecclesia præcepto, quod omnia hæc, ubi aliud non exprimitur, intelligantur de supererogationis operibus: juxta communem omnium sententiam. At confessor hujus obligationis conficiens prudentissime ageret, si hunc non ad aliam confessionem mensuram obligaret, ne nimis oneraretur ad duplicem confessionem singulis mensibus obligatus. Sed post trimestrem, aut quadrimestrem imponere; quia et datur arbitrium circa confessionem mensuram minuendam (ut diximus *num. 35*) Et hic satis urgens causa occurrit. At non satisficit confessor suæ obligationi, injungendo solas confessiones, ad quas ille alias tenebatur, quod aperta Poenitentiarie mens sit opera supererogationis in locum voti, quod de simili re erat, subrogare. Et alias nil explicante confessor, satisficeret ille confessionibus alias debitis.

Quarto, existimo non esse voluntarium confessori modum 40 has poenitentias taxandi, aut confessionem mensuram immutare imponendo minus frequentem: sed secundum indumentariae regulas, causas quas pendendo regi debere. Quia in re eo potissimum iudicari debet, ut id decernat, quod spiritualis poenitentis saluti expedientius fore judicabit, imponens onus ejus fragilitati accommodatum, attentis ejus viribus & corporeis, & spiritualibus: ac opportunitate ad opera sibi injuncta adimplenda. Debet etiam confessor in hoc prudenti judicio pendere voto magnitudinem, et commutatio illa partialis dispensationi admittit aliquoties illi correspondeat, & ne ridicula sit. In omnibus tamen his potissimum saluti poenitentis spirituali prospiciendum est. Constat ex ipsamet dispensationis clausula, ibi: *Ut tibi videatur: & paulo inferius: Prout secundum Deum ipsius salutem expedire judicaveris.* Hæc enim verba non liberam voluntatem, sed arbitrium secundum prudentiam regulas important, ut Bartolo, & multis aliis allegatis tradit *Menoch. de arbitrar. lib. 1. qu. 8. num. 1. & multis seqq.*

Sed petes in speciali explicari aliqua opera ex his. Dico 41 opera poenitentiae, quæ in utriusque voti dispensatione petuntur, posse injungere illi, qualibet hebdomada, aliqua die, quæ carnis velle poterat, ab illis se abstinere: vel aliqua die illius jejunet: vel cilicio, vberibusve semel in hebdomada carnem affligat: aut inter hæc opera, quod majuerit, eligat: licet una hebdomada unum, alia vero hebdomada alterum opus exerceat: ut sic facilius & securus absque occasione deficienti opera injuncta exequatur. Et si judicavit confessoris attentam poenitentis fragilitate, nimum esse singulis hebdomadibus ad aliquod opus ex his illum obligare, obliget ut secundo, aut tertio quaque hebdomada id faciat. Opera autem poenitentiae religionis propria, quæ quotidie faciendae jubetur confessoris imponere, dum dispensat in voto religionis, ut ea quoties exequens meminisse possit obligationis voti, quia prius tenebatur, difficile est assignare, quia cum quotidie exercenda sint, grave onus, ac difficile erit homini sæculari quancumque corporis macerationem quotidianam illi imponi: quare cum omnibus religionibus præter Societatem Jesu commune sit, horas canonicas ab omnibus choro deputatis recitari, & a religiosis non choro deputatis aliquas preces loco horarum, nullam favioerem commutationem invenio, quam injungere illi tanquam sæculari, & laico, ut loco horarum canonicarum recitet quotidie Litanias, vel Psalmos poenitentiae, vel quinque orationem Dominicam, & toties Anglicam. Hæc enim omnia opera sunt religionis propria: & appellatur poenitentiae, quod caro maceretur alligata legi recitandi quotidie: & numeratur pro poenitentia Sacramentali: & satisfactio. Adde, posse dici opera religionis propria intelligi virtutis religionis, cujus oratio actus est. Quando autem votum fuit castitatis, injungit Poenitentia in litteris dispensationis, ut imponatur votenti aliqua pietatis opera quotidie faciendae, ut meminerit prioris voti obligationis, ut constat ex clausula *n. 2. allegata.* Possunt autem esse hæc opera, quæcumque misericordiae, ut recitare quinque quoties orationem Dominicam & Anglicam, pro Purgatorii animabus, aut lethali peccato interfectis vel erogare quotidie elemosinam, aut aliud quodvis ex quatuordecim misericordiae operibus quotidie exercere. Et favior erit commutatio, si multa ex his operibus designentur illi, ut possit quotidie eligere ex illis, quod sibi placuerit:

curit: ut vel sic facilius commutationem impleat.

42 V. Clausula explicanda est, quam retuli nu. 3. sine, quæ tractat de dilanandi his literis per confessorem, ubi dispensationem expeditur sub pena quandoque excommunicationis lata sententia (ut retuli nu. 2. sine.) Quandoque vero sub pena, ut si parti reddantur, nil illi suffragentur. Circa quam clausulam monendum, si postquam hæc literæ parti restituta fuerint, dilanentur aut comburantur, valere ex tunc dispensationem: & idem credo si omnino amittantur, sine recuperandi spe. Quia hæc creditur merito Penitentiarie mens, ut eæ literæ non proficiat, dum apud partem manserint. Adde etiam si apud partem manserint, non frustrari dispensationem suo valore: sed sensum illorum verborum esse, ut eæ literæ nil proficiat suffragentur in foro externo. Id enim importare verbum, suffragentur, probavimus disp. 29 n. 11. Cui autem usus sit hæc litterarum dilanatio, diximus lib. 3. disp. 15. num. 18. in solutione ad 2.

43 VI. Clausula, quæ in omnibus his fori conscientie dispensationibus solet apponi, est, ut in solo conscientie foro dispensatio hæc proficiat. Et quando dispensatur ad matrimonium in eodem precedenti affinitate occulta; aut incestu occulto, apponitur clausula legitimacionis proles suscipienda, his verbis: *Dispensatio prolem suscipiendam exinde legitimam nunciando, in foro conscientie tantum.* Quando autem dispensatur ut matrimonium irritum ob impedimentum dirimens occultum, iterum valide celebratur, solet proles suscipienda, & suscipienda legitimiari his verbis (ut n. 5. retuli.) *Dispensa ut matrimonium inter se secrete contrahere valeant, prolem suscipiendam, si que sit, & suscipiendam exinde legitimam decernendo in foro conscientie tantum.* Circa quam clausulam dubitari potest, an si Parochus, vel Ordinarius norit impedimentum, vel ex confessione partis coram Notario, vel ipso Ordinario facta, vel aliunde: & simul norit dispensationem in foro conscientie imperatam esse, possit dissimulare matrimonium? Sed de hoc egimus lib. 3. disp. 15. a. n. 13. usque ad 17. ubi n. 15. & 17. disputavimus, an matrum, cum hujusmodi dispensatione in impedimento dirimente in initio fit detecto eo impedimento in foro externo dissolvendum? Et ex ibi dictis, ac ex hujus clausula tenore constat, quid sit literas has in solo conscientie foro prodesse. Nihil enim aliud est, quam nullo modo deservire foro externo, si in eo apponatur impedimentum.

44 Utrum autem patiens hoc impedimentum occultum, si secum in foro conscientie dispensatum sit, teneatur rogatus in foro externo, id fateri? diximus lib. 3. disp. 14. nu. 4. Et an confitei illius impedimenti, & dispensationis, teneatur illud denunciare? diximus ibid. disp. 13. num. 8.

45 Potissimum autem difficultas in hac clausula est, circa proles legitimacionem, quem effectum habeat hæc legitimatio in solo conscientie foro, & an aliquando proficiat pro utroque foro? Et ut indistincte procedamus, quadruplex est casus discutendus. I. est, quando nondum inito matrimonio dispensatur ut id ineatur cum impedimento, legitimando in foro conscientie prolem ex eo matrimonio suscipiendam. II. est, quando in eodem casu legitimatur etiam proles ante id matrimonium suscepta, III. est, quando præcessit matrimonium irritum, & dispensatur, ut valide ineatur, legitimando in foro conscientie prolem illi posterum suscipiendam. Ultimus est, quando tunc quoque legitimatur proles antea suscepta.

46 Et prius ad omnium horum casuum intelligentiam supponendum est, solum natum ex matrimonio bona fide alterius parentis inito esse legitimum, non solum quoad parentem habentem bonam fidem, sed etiam quoad alium malam fidem habentem; quia vere esse legitimum, ut constat ex cap. Ex renore, & cap. Cum inter, cap. Pervenit, qui filii sunt legitimi, & ex l. regia 3. tom. 3. par. 4. & l. 1. tom. 2. eadem part. & docent Acofia cap. 3. i. par. 1. par. verb. Uxorem, n. 2. de testam. in 6. & multis citatis Matien, lib. 5. Recopil. l. rubr. gloss. i. nu. 116. Hoc tamen verum est respectu filii, & in eius favorem, & respectu parentis, qui in bona fide fuit; nam parens, qui malam fidem habuit, non gaudet iure legitimi parentis. Nec monstruolum reputandum est, si filius patri fit legitimus, pater autem non habeat iura legitimi patris. Discriminis enim ratio est urgentissima, quando proles, quæ nil mali gessit, iure optimo, ratione bonæ fidei alterius parentis fit plene legitima, iurque omnia legitimæ proles sortitur. At parens in mala fide constitutus, utpote, qui culpæ in eodem matrimonio reus fuit, merito iure legitimi parentis privatur. Nè ex eo suo delicto commodum reportet: adversus tradita l. sine hereditaria, ff. de negot. gest. Et ideo jus in proles favorem concessum non debet extendi ad hujusmodi parentem, Et ita docent Acofia eodem verb. Uxorem, n. 21. Barboja l. si cum dotem 23. §. finali, n. 11. ff. solut. matrim. Unde quovis regulare fit, mutam esse successione huiusmodi respectu parentum, & contra, ita ut eisdem calibus quo filii succedunt, vel possunt succedere, aut non succedunt, nec possunt parentibus succedere, dicendum sit idem de parentibus respectu filiorum, ut constat ex l. regia 8. fin. tit. 13. par. 6. & docent multis citatis Covar. 4. decret. 2. p. c. 8. §. 5. n. 17. Anton. Gomez lib. 9. Tauri, n. 45. & ibi Tello, nu. 24. & lib. 6. n. 19. Matierzo lib. 5. recopil. tit. 3. lib. 6. gloss. 4. n. 11. & l. 8. gl. 1. n. 30. At deficit in hoc casu, in quo proles necessario succedit parenti malæ fidei, at hic non succedit proli, nisi eo solo modo quo parens spurius potest proli succedere,

Quippe parens spurius respectu illius proles reputatur, at si abique ullo matrimonio eam habuisset, quod citat Bartolo tenet Tello lib. 6. Tauri, num. 7. Quamvis sit valde probabile utrumque parentem cenferi legitimum, & succedere ei proli, quod late probantes docent Rojas epitom. success. cap. 30. num. 38. Avendanno disc. lib. 6. tota gloss. i. Guisier. lib. 3. præf. tota quest. 74. Zavallos quest. præf. qa. 197. a. num. 16.

Hoc ergo supposito, circa primum casum, nempe, quando nondum inito matrum, dispensatur, ut ineatur legitimando prolem suscipiendam, in solo conscientie foro, dicendum est talem prolem vere esse legitimam, & quoad spiritualia, & quoad temporalia, in solo tamen conscientie foro. Atque idem esset, quamvis sacra Penitentiarie concedens facultatem dispensandi in impedimento, nullam legitimacionis proles suscipiendæ mentionem fecisset: quare ea sit ad majorem abundantiam, omnemque scrupulum amovendam. Ratio autem est, quia ea proles ex legitimo, ac vero matrimonio in foro conscientie nascitur: ergo vere est legitima in eodem foro, etsi nulla eam legitimandi facultas concedatur, Et similiter fit post dispensationem hanc in foro conscientie a confessorio expeditam nasceretur proles antequam matrum, iniretur, quamvis antea dispensationem fuisset concepta, & esset naturalis (ut probavi disp. 7. nu. 10.) quod intellige in solo conscientie foro, in quo ea dispensatio valet, ac proinde in eodem solo foro legitimabitur tam quoad spiritualia, quam quoad temporalia per subsequens matrimonium. Juxta cap. Tanta, qui filii sunt legitimi.

Hinc inferitur, prolem in eodem foro conscientie non futuram irregularem, sed esse capacem ordinum, & conjugumque beneficii, tanquam vere legitimam: atque succedere utrique parenti, & utrumque parentem ipsi; quia ex vero matrimonio habita fuit, vel tanquam naturalis est legitima per verum subsequens matrum.

Secundo inferitur, in foro externo cenferi prolem hanc illegitimam, & quoad spiritualia, & quoad temporalia: arguente ita incapacem esse Ordinum, & conjugii beneficii, nec succedere parentibus, nec parentem ipsi, nisi eo solo modo quo filii spurii possunt parentibus succedere, & parentes ipsi. Ratio est, quia cum dispensatio nullatenus in hoc foro suffragetur, reputatur proles in hoc foro spuria, utpote nata ex parentibus inter quos non poterat consistere matrimonium ob impedimentum dirimens.

Hæc tamen intelligenda sunt, quando uterque parens conficius fuit illius impedimenti, cum quo vitute dispensationis contraxit; nam si alter prorsus ignarus esse hujus impedimenti, & sic bona fide contraxit, proles erit quoad omnia in utroque foro legitima. Ratio est, quia si nulla esset dispensatio, proles illa esset plene legitima in utroque foro, ratione bonæ fidei alterius parentis (ut diximus num. 46.) At dispensatio illa nil nocet. Atque ideo etsi proles ratione dispensationis, & legitimacionis factæ ex vi illius, sit in solo conscientie foro legitima: at ex vi juris communis decernentis eam omnino legitimam, quoties alter parens in bona fide fuit, erit prorsus in utroque foro legitima. At parens ille, qui conficius impedimenti fuit, reputabitur tanquam pater spurius in foro externo: neque in eo iura legitimi parentis ad succedendum, & alios effectus obtinebit: fecus in foro conscientie, in quo dispensatio prodest. Juxta dictum num. 47. & 48.

In 2. casu, nimirum, quando nondum inito matrimonio dispensatur ut ineatur legitimando prolem antea ab eis contracturæ susceptam, qualis sit hæc legitimatio: satis egimus disp. 7. num. 14. & multis locis.

In 3. casu, nempe, quando matrum, irrita contracto dispensatur facta Penitentiarie, ut valide ineatur, legitimando prolem inde suscipiendam, in solo conscientie foro, dicendum est, quod diximus in 1. casu a. nu. 47. usque ad 51. nimirum, si absque scientia impedimenti in parente, qui bona fide contraxerat, id matrum, irritum infaturer modo, sequendo opinionem eorum qui dicunt non esse necessariam eam scientiam: de qua re egimus lib. 2. tota disp. 36. & dato in hac commissione dispensandi facta Confessori non poni tanquam conditionem necessariam, ut is admoneretur de priori consensu nullitate: (de qua re egimus in hac disp. num. 61.) proles suscipienda erit plene legitima quoad utrumque parentem, & in utroque foro. At parens impedimenti conficius solum erit legitimus in foro conscientie. Si autem uterque parens conficius jam impedimenti, infaturer de novo hoc matrimonium virtute dispensationis in solo conscientie foro concessæ, quamvis a principio alter, vel uterque bona fide contraxerat, proles ex matrimonio de novo infaturer suscipienda erit in solo foro interiori plene legitima quoad utrumque parentem. Ratio est, quia cum proles hæc non fit concepta tempore prioris matrimonii bona fide utriusque, sed solo posterioris infaturer, ex quo concepta fuit. At id matrimonium est pro solo conscientie foro validum ex parte utriusque parentis: ergo & proles in eo solo foro cenferitur legitima. Unde si in eo matrimonio dispensasset commissarius Cruciatæ in casu in quo potest, juxta dicta disp. 6. num. 23. & 24. cum nequeat dispensare ut infaturer id matrimonium, nisi conjux uterque certior fiat de nullitate prioris consensu: (ut ibidem diximus) proles hæc in solo foro interno erit legitima. Atque idem dicendum erit, si reneatur

mus sacrum penitentiarie petere, in hac dispensatione tanquam conditionem necessariam, ut uterque conjux certior fiat de eadem nullitate (de quo dicimus n. 61.) Quod si commissarius, vel confessor non admodum impræterant dispensationem, ut certior faceret alterum conjugem de nullitate illa: ut impetrans non admodum ex ignorantia, oblivione, vel malitia, sed eo non admognito infaturer matrum, proles suscipienda erit omnino legitima in utroque foro, perinde ac si dispensatio concessa non esset, tanquam nata ex matrimonio cum bona fide alterius parentis. Et si uterque pater in hac infaturer habuit bonam fidem, ille qui potest impedimentum, & virtute dispensationis eius infaturer, neciens esse necessarium certior facere alterum de consensu prioris nullitate, habebit iura legitimi parentis in foro conscientie, in quo se valide contrahere exillamavit bona fide inntens dispensationem. Secus si mala fide hic contraxit, carebit enim iure legitimi parentis in utroque foro, ut diximus n. 46.

In ultimo casu, nempe, quando matrum, invalide inito, dispensatur in foro conscientie ut valide ineatur, legitimando prolem antea suscipiendam: nulliter ius legitimum legitima: & an non infaturer postea ex matrimonio maneat legitima, dixi disp. 6. nu. 25. & 26. & disp. 7. nu. 14.

54 An vero Confessor non legitimam prolem antea susceptam, sed solum dispensante in matrimonio, manserit legitima, & possit postea ipse, vel alius supplere legitimando prolem? dixi disp. 7. num. 15. 16. 17.

55 VII. Clausula explicanda est, quæ habetur in dispensationibus ad inendum matrimonium, vel infaturandum invalide initum cum impedimento occulto (ut retuli nu. 3.) sic se habet: *Dummodo impedimentum inde proveniens occultum sit.* Qua in re dubitari potest, quando id impedimentum dicitur occultum, ut hæc clausula vera sit? Dico primum, occultum in his sacre Penitentiarie literis dici, ut distinguitur contra publicum: quare licet ab aliquibus id impedimentum sciat, ac proinde probari possit, dicitur occultum, & tunc solum non erit occultum, sed publicum, quando est publicum, non tantum in civitate, sed etiam in majori parte viciniae, vel collegii, monasterii, vel parochie, dummodo latere de cetero personæ inveniatur in ea vicinia, parochia, vel collegio, vel monasterio, in quibus id publicum est. Et ratio est, quia petitur ea impedimenta esse occulta, ut obvietur scandalo publico. At satis illi obviamur, dum hæc impedimenta non laborant publica infamia. Et ita latius probans tenet Nav. sum. Latina, cap. 27. n. 254. fin. & n. 255. Atque in alio simili, nempe, in facultate concessa Episcopis per Trid. sess. 24. c. 6. de ref. ad dispensandum in eorum confargentibus ex delicto occulto, id tradunt, dicentes occultum solum, ut distinguitur contra publicum: nulli, quos retuli lib. 2. disp. 37. n. 11. & præter ibi allegatos docent etiam Suarez de censuris, disp. 41, c. 3. nu. 6. Emmanuel Sa summa, verb. Episcopus, n. 33. Sayro in thesauri casuum tom. 2. lib. 4. cap. 17. n. 21. & l. 7. c. 13. n. 12. Imo Major, lib. 5. de irregul. c. 51. n. 4. & Vivald. eandem. factam. 2. p. ubi de irregul. n. 315. quos videtur sequi Sayro & Emmanuel Sa proximi allegati dicunt ibi cap. occultum, ut distinguitur contra notorium; at hi duo statim videntur se explicare, ut nomine notorii intelligatur quod fama publica laborat.

Imo dicitur impedimentum occultum, quamvis re ipsa publicæ consistat, verbi gratia, copula ex qua ortu est affinitas, si non sit publicum quatenus impedimentum: id est, si non sciat publicæ id esse matrimonii impedimentum. Ducor, quia in Tridentini decreto, quod nu. præced. allegavi, concedente Episcopis facultatem dispensandi in censuris ex delicto occulto confargentibus, tradunt optime aliqui DD. exigi ut delictum non sit publicum, sed occultum, non tantum ut adus qui esse delictum, sit publicus, sed etiam sit publicum cum fecisse delictum; quia qualitas adjuncta verbo, debet intelligi juxta verbi qualitatem, l. in delictis, §. 1. ff. de mactibus. Neque enim vere dicitur delictum publicum quantum materialiter sit adus ille publicus, nisi formaliter publicus, nempe, in quantum delictum. Hi sunt Navar. sum. Latina cap. 27. n. 255. fin. & n. 241. vers. Circa hæc dico primo, dicens sic definitum esse in sacra Penitentiarie, Enríquez lib. 14. de irregul. cap. 20. n. 4. Emmanuel Sa sum. verb. Episcopus, num. 35. Sayro in thesauri casuum, tom. 1. lib. 7. cap. 13. n. 13. Manuel 1. tom. sum. in 2. ed. cap. 166. nu. 3. Imo satis probabiliter dicitur Emmanuel Sa, & Manuel ibidem, & Nav. lib. 5. consil. tit. de clerico non ord. ministr. in utraque edit. consil. 2. num. unic. dici delictum occultum, quamvis ut delictum publicum sit, si tamen ut cenluræ subiectum sit occultum; quia non publicæ sciat ob id delictum incurri cenluram illam: licet adus, at res delicti consistat per id incurri cenluram, Quamvis hoc non careat difficultate. Et ita Additionator ad id consilium Navarri in 2. edit. tenet contraarium. Quidquid tamen fit de hoc ultimo, quod nostro intento necessarium non est, dicendum est similiter in nostro casu, dum petitur in his dispensationis literis ut sit occultum impedimentum, satis esse ut vere occultum dicitur, ut quatenus impedimentum non sit publicum: quippe eadem militat ratio, ut qualitas illa, occultum, adjuncta illi verbo, impedimentum, debeat intelligi secundum ejus qualitatem.

Non dicitur tamen id impedimentum occultum, si jam ad forum contentiosum deductum sit, quod jam non possit vere

dici occultum: nec occurrat scandalo per secretam dispensationem. Atque cum sacra Penitentiarie in his literis declararet, se nolle eas in foro externo suffragari, manifesta ejus mens est, ut dum impedimentum est ad id forum delatum, ac in eo pendet, nequeat Confessorius dispensare, quia jam non existente impedimento occulto. At si hic in foro externo absolutus sit, remanebit impedimentum occultum, & redactum ad statum pristinum, & ita poterit Confessorius expedire hanc dispensationem; quia hic nullum passus est famæ detrimentum, & manet delictum occultum sicut prius. Atque ita circa Tridentini decretum, n. 55. relatum, docent, Suarez de censuris, disp. 41, c. 2. n. 3. Sayro thesauri casuum, c. 1. lib. 4. cap. 17. n. 23. Imo id esse verum, licet inique falsis testibus adductis se tutatus fuerit, defendimus lib. 2. disp. 37. num. 12. sine, & ultra ibi allegatos docent idem Sayro eodem tom. 1. lib. 7. n. 12. Emmanuel Sa summa, verb. Episcopus, nu. 34. Temperat tamen Suarez eodem n. 6. super citatus, si reus abolerus sit a delicto, eo quod nullo modo probatum sit; nam quando aliqua probatio non sufficiens, quia semiplena fuit, in foro externo adit, non manebit occultum; quia ex semiplena probatione in foro contentioso facta generatur publica fama, & publica notitia, quæ quamvis imperfecta sit; sufficit ne delictum dicatur occultum: sed plus placet adhuc id manere occultum; quia aut absolvitur definitive, & tunc nullum potest esse dubium. Aut absolvitur ab instantia, seu observatione judicii: & tunc adhuc res manet occulta, sicut prius; quia per eam sententiam interlocutoriam id iudicium est terminatum, ac sublata ea infamia ex delicto, non in id forum orta. Id enim tantum interest inter absolvi definitive, & solum ab instantia, seu observatione judicii (ut potest videri in Covar. late hoc tractante lib. 1. parvarum, cap. 1. nu. 8.) quod in priori casu nunquam potest id crimen iterum in iudicium deduci. At in posteriori potest quidem, sed ex novis iudicis novique probationibus. Quare in utroque casu id iudicium omnino terminatum est, ac res in primum statum redacta.

At nil refert, sive iuste, sive iniuste res sit in iudicium 58 delata (ut bene ait circa idem Tridentini decretum Suarez num. præced. allegatus.) Quia utroque casu dum sit pendet, non dicitur delictum, ut impedimentum. Exigit tamen ut delinat esse occultum, ut deductum sit ad forum contentiosum, ac simul parti intimatum delictum; quia si iudex apud se retinetur causam non intimans parti, adhuc dicitur occultum, quod cum citatio fit primus iudicii actus, ea non facta minime dicitur res ad forum externum deducta. Ita docet Sayro thesauri casuum, t. 1. l. 4. c. 17. n. 22.

Utrum vero quando sic dispensatur in matrimonio irrito 59 ob impedimentum occultum, ut iterum ineatur, sit iterum in eundem coram parochia, & testibus, vel possit iterum iniri inter ipsosmet solos contrahentes, non obstant clausula in dispensationibus his solita apponi, ut servata Tridentini forma celebratur: & an sint iterum benedictiones nuptiales recipiende, diximus lib. 2. tota disp. 37.

VIII. Clausula est, quam nu. 4. retulimus, quæ solet apponi dum dispensatur, ut matrum, iterum iterum celebratur. Et in quantum præcipitur ubi sit his contrahentibus imponatur confessio menstrua, jam explicatum est; n. 35. & seq. qualiter in ea intelligatur. Intellego autem eam confessionem menstruam utriusque, quando uterque deliquit: si enim solus alter, illi soli imponenda est; quia ibi dicitur illam imponendam in poenam tam enormis libidinis excessus; ergo illi soli imponenda est, qui ejus delicti reus fuit. In quantum vero præcipitur in ea clausula, ut experiantur ubi, an sine scandalo separari possint; vel vivere simul tanquam frater, & foror absque incontinentiæ periculo: existimo ubi confessori constiterit ex experientia prius sumpta, vel ex eis circa quos ipsos examinatos, vel ex aliis circumstantiis, nullius fore utilitatis eam experientiam: sed scandala oritura, quod videant omnes existimantes eos conjuges vitam conjugalem non agere: & ipsi sit quoque maxima scandala ansa, & ruina; quia cum publice confitent de matrimonio, & impedimentum sit occultum, non permittentur alius nuptias transire: ac proinde in maximo incontinentiæ periculo erunt: & similiter videat si velint simul manere ut frater, & foror, grave incontinentiæ periculum illis imminere, attenta eorum fragilitate: existimo (inquam) in his casibus eos ad hanc experientiam non obligandos: sed statim esse cum illis dispensandum: at tunc tantum esse præmittendam, quando contentis circumstantiis prædenter judicatur esse spem, ut ea experientia sit alicuius utilitatis, ac intentum consequendum sit: nempe, ut absque scandalo, & periculo incontinentiæ possint illi vitam transigere, non infaturato priori matrimonio irrito. Ducor, quia frustra expectatur eventus, cuius nullus est effectus, cap. Cum contingat, de offic. deleg. Nec credendum est vellet Ecclesiæ præmitti experientiam frustraneam, eo vel maxime, quod sit maximum periculum incontinentiæ, cum præmittendo. Item quia hoc intelligitur ex verbis prædictæ clausulæ. Quippe dum præcipitur Penitentiarie habere experientiam præmitti, bis repetit, Si fieri possit: & statim remittit prudentiæ, ac iudicio confessoris, ut iudicet an ea separatio possit absque scandalo fieri, & cohabitatio absque incontinentiæ periculo. Quando ergo Confessorius ex conjugum relatione, ætate, vel aliis circumstantiis, prædenter iudicat nullius effectus fore eam experientiam, non est cur eam præmittat. Atque ita credo

rarissime, nec nunquam eas fore necessarias: quia communiter id scandalum, ac incontinentie periculum concurrens, & rarissimus est casus, in quo ea non inveniantur. Quod si dicas, hoc jam consistit in Penitentiarie, cum fere semper in his dispensationibus allegatur hæc causa, nempe, occurrere scandala ex separatione. Respondetur hoc nihil obitare, quia potest præsumere sacra consuetam apponi, quavis causa allegata: & ideo licet hæc allegatur, non immutatur stylus Ordinarius literarum.

61 Sed circa hanc clausulam dubitatur, in quantum in ea dicitur, ut conjux impedimenti ignatus certior fiat de prioris consensu nullitate, an id inducat conditionem necessariam, ut valide Consecrarij dispenset? Videtur enim pars affirmans ex verbis clausulæ, ibi: *Cum ipsi oratoribus dispensa, multate de nullitate prioris consensu certiorata, sed ita cave, ut si illa ab hac ignara sit, lateris delictum nunquam detegatur.* Ubi ille ablativus absolutus, *Muliere certiorata de nullitate prioris consensu*, conditionem importat, l. A testatore, ff. de condit. & demonstr. Præterea quia in facultate concessa commissario Cruciatæ dispensandi in matrimonio inito cum impedimento affinitatis occulto ponitur eadem clausula. Et tamen disp. 6. n. 23. & 24. diximus per eam induci conditionem necessariam; sed mihi persuasum est non esse conditionem, sed instructionem quandam Consecrarij, ut certior sit postioris matrimonij contractus, quod fere certa opinio habet necessariam esse ad ejus valorem, ut alter conjux certior fiat de prioris consensu nullitate: Ducor autem ad hoc, quia quando ponitur ut conditio, sicut contingit in facultate commissarii Cruciatæ, ponitur multo frigidius verbis, denotantibus conditionem, & inter alias conditiones petitas ut commissarius ea facultate gaudeat, quod hic non contingit. Adde sæpe frustrandas hæc dispensationes suo valore, si id est necessarium, quia sæpe contingit non posse nullitatem detegi absque periculo detegendi delicti. & maxime si impedimentum fit ex parte femine, raro accidit posse viro nullitatem prioris consensu aperiri, absque maximo femine periculo, & suspitione alicujus delicti, & instabit vir ut tibi causa nullitatis detegatur, & ea non detecta, urgentiorem delicti suspensionem concipiat, atque inimicitie inter conjuges orientur. Deinde, quia cum stylus habeat ut semper in hujusmodi dispensationibus hæc clausula apponatur, non est credendum Doctores quos retuli lib. 2. disp. 32. n. 2. hunc stylum ignorasse, & tamen consulant in hoc casu imperarij dispensationem occulte, & tacta prioris consensu nullitate illud denuo contrahi. Sentire ergo per hanc clausulam non induci conditionem, ac proinde locus erit opinionibus, & abas resuli, & explicari tota ea disp. 36. an ubi commode, & absque periculo nequit alteri coniugi explicari nullitas prioris consensu, possit ea tacta matrimonij instaurari.

62 An vero quando in precibus hujus dispensationis allegatur fuisse matrimonium bona fide initum, sit sit bona fides alterius contrahentis? dixi disp. 26. a num. 27. usque ad 30.

63 Deinde an quando est duplex impedimentum, alterum publicum, & alterum occultum, potest occultum impetrari dispensatio in sacra Penitentiarie, & sit quoque in ea faciendâ mentio publici, ac possit confessor hanc expedire, antequam impetretur dispensatio impedimenti publici in foro externo, diximus disp. 23. num. 7. & 8. & disp. 25. num. 11.

64 Tandem observandum est, a tergo litterarum dispensationis sacre Penitentiarie haberi hæc verba: *Gratis ubique*, quæ denotant nil pro his exigi, nec per viam compositionis; sed eas gratis omnino expediti. Imo nec summus Penitentiarie hæc litteras concedens potest quicquam sponte daturum in signum gratitudinis accipere, aut haberi in facultatis eis concessis testatur Navar. lib. 4. consil. in l. edit. iur. de spons. consil. 50. n. 3. Ex quo optime inferit ibidem Navar. quando gratia semel impetrata est pro utroque foro, & tacta est copula incestuosa, vel aliud impedimentum, ob quæ solet exigi compositio in Dataria Romana, si postea in Penitentiarie impetretur alia dispensatio explicata omnino veritate, non posse eam exigi compositionem; quia jam non esset verum illas litteras gratis conferri. Nec obstat inde sublequi, melioris conditionis fore hunc deceptorem, quam dicentem veritatem: upote, qui non cogitur compositionem solvere, quam solvitur narrans veritatem; quia revera peioris conditionis est. Nam vera narrans, impetrat dispensationem validam pro utroque foro. At fallum narrans impetrat postea dispensationem validam pro solo conscientia foro. Valor autem ille pro utroque foro præponderat huic compositioni. Aliis objectionibus contra hoc satisfacti ibi Navar.

DISPUTATIO XXXV.

Qualiter intelligantur clausule dispensationum, quæ circa matrimonij impedimenta Ordinariis in foro externo expediendæ committuntur.

SUMMARIUM.

Referuntur clausula harum dispensationum, num. 1. 2. 3. & 4. Quod intelligatur nomine officialis, & si sit duplex, utri rescriptum dirigatur: & ubi caput unus, vel deceptus de-

claravit dispensationem subreptitiam, vel validam posse alter officialis adiri, vel ipsentem retrahere. Et alia ad hoc spectantia. Remissive, 5.

Quid si contrahentes sint diversæ diocesis, an possit alterutrius officialis, eodem n. 5.

Qualiter verificetur causa defectus doti, vel viri aequalis: vel a viro augmenti dotis faciendi: & quid, si ipse non sit augendo, sed alius augeat, an verificetur ea causa, 6.

Ordinarius quid debeat efficere ad examinandam causam augmenti dotis, & an illi obstat virum filius ex alio matrimonio habere, 7.

Scandalum allegatum pro causa qualiter sit verificandum, & an valeat dispensatio, si data opera aliquid fiat, ut infamia sequatur femina spe dispensationis facilioris, vel ea spe copula habeatur, etiam si alter solus eam spern conceperit. Remissive, 8.

An Ordinarius has dispensationes expediri possit iura consuetate recipere. Referuntur auctoritates sententiarum, n. 9. & 10.

Proponitur sententia duplex, 11.

An possit esculenta, & poculenta gratis oblata recipere, 12.

An recepta teneatur restituere, 13.

An fuita hæc delegatio possit munera gratis data recipere, 14.

An ordinarius teneatur cognitionem judicalem causarum hujus dispensationis præmittere, 15.

An quo dicitur examinatio precum dispensationis in foro externo concessæ, ab ea que in foro interno conceditur, & an sint recipiendi reser: & an sit ea veritas examinanda, quando ea est notoria, vel iudiciali constat: & an valeat dispensatio non examinata, nec cognita hæc veritate, si process in se vere sit, 16.

An clausula, Non obstantibus, posita in his dispensationibus, deroget prohibitioni aliquorum graduum sicut per Concilium generale: An a defensoribus hujus specialis mentio, quando dispensat Papa cum aliquo particulari, contra aliquod Concilii generalis decretum, 17.

An mandatum hoc dispensandi sit dispensatio, & valeat matrimonium initum antequam Ordinarius dispensationem exequatur. Remissive, 18.

An in matrimonio inito virtute hujus dispensationis sint necessarie denunciations, atque illis non premissis dispensante Ordinario dummodo præmittantur, sit irritum matrimonium, 19.

An dum dispensatur in foro externo, ac matrimonium irritum iterum neatur, sint denuo faciendæ denunciations: & quid quando premissæ sunt, ac postea differitur matrimonium, an sint repetendæ, 20.

An benedictione in matrimonio itero recepta, sint eo publice instaurato repetendæ. Remissive, 21.

De intellectu clausulæ, Dummodo femina rapta non sit. Remissive, 22.

Qualiter intelligatur legitimatio prolis, quæ fit per Pontificem in his dispensationibus pro foro externo, 23.

Qualiter intelligatur clausula, Quibusdam rationalibus causis ducti, & an ea, & quoties Principi non in specie, sed in genere referat causas, probanda sint, 24.

An nobilitas allegata in precibus, five dicatur, ut contrahentes afferunt, five per verbum impersonale, ut asseritur. sit probanda: & qualiter intelligatur, vel dum allegatur eos esse ex principioribus loci, 25.

Sicut disp. præced. retulimus ad verbum clausulas dispensationum in foro conscientia concessarum; sic in hæc referendæ sunt clausule dispensationum in foro externo, ut ex explicentur. Quæ in dispensatione ad inveniendum matrimonium inter consanguineos, vel affines, sic se habent, ut ex forma novissima accipi: Clemens Episcopus servus servorum Dei dilecto filio officiali Granatensi. Ex parte N. & M. petitionis series continebat, quod cum dicta M. dotem habeat minus competentem, qua virum sibi non consanguineum, vel affinem, paris conditionis, cui nubere possit, invenire queat, & dictus N. illum cum dicta minus competentem dote in uxorem ducere, & illius dotem usque ad quantitatem, secundum qualitatem dictæ M. competentem, augere intendat: cupiunt ipsi matrimonialiter copulari, & cetra. Discretionis tuae, de qua in his specialibus in Domino fiduciam obtinens, per Apostolica scripta mandamus, quatenus deponis per te omni spe cuiuscumque muneris, aut præmij etiam sponte oblato, a quo te omnino abstinere debere monemus, te diligenter de premissis informes: & si per informationem eisdem preces veritate niti repereris, super quo tuam conscientiam oneramus. Tunc postquam dicta M. dos aucta fuerit (ut presertim) cum eisdem N. & M. quod impedimento secundum cum tertio consanguinitatis gradu, ac constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ceterisque contrariis quibuscumque non obstantibus, matrimonium inter se publice servata forma Concilii Trident. contrahere, illudque in facie Ecclesie solemnizare, & in eo postmodum remanere, libere & licite valeant, dummodo dicta M. propter hoc rapta non fuerit, auctoritate Apostolica dispenset: prolem suscipiendam exinde legitimam nunciando. Volumus autem, quod si supra mentione nostra quomodolibet aliquid muneris, aut præmij, occasione dictæ dispensationis

rationis exigere, aut obtatum recipere, tenere præsumptis, & excommunicationis late sententia pernam incuras. Datis Roma.

Quando autem dispensatio in his matrimoni impedimentis conceditur absque causa, clausula præstationis est hæc: Ex parte M. & N. petitionis series continebat, quod ipsi ex certis rationalibus causis eorum animam moventibus, cupiunt invicem matrimonialiter copulari. Sed quia tertio consanguinitatis gradu impediti sunt, &c. discretionis tuae mandamus, ut de premissis te diligenter informes: & si per informationem eisdem preces veritate niti repereris, super quo tuam conscientiam oneramus, &c.

Aliquando in his dispensationibus absque causa concessis solet addi volentes contrahere esse ex principioribus civitatis, his verbis: Ex parte M. & N. petitionis series continebat, quod ipsi, qui ex principioribus civitatis Granatensis existunt, ex certis rationalibus causis eorum animam moventibus, cupiunt matrimonialiter copulari. Sed quia tertio consanguinitatis gradu impediti sunt, &c. discretionis tuae mandamus, ut de premissis te diligenter informes: & si per informationem eisdem preces veritate niti repereris, super quo tuam conscientiam oneramus, &c.

Quandoque eadem clausula habetur in dispensationibus ex specialibus causis in eis contentis concessis, hoc tenore: Oblata nobis petito continebat, quod dicta M. utroque parente oblata, & trigessimum, & ultra sue ætatis annum agens, habetis virum paris conditionis, cui nubere possit, non propterea, & habetis dotem minus competentem iuxta status sui conditionem, cum qua virum sibi non consanguineum, vel affinem, paris conditionis, cui nubere possit, invenire queat. Et quidem dicta M. frater ad id alius non obligatus, suam prædicta M. dicta N. nubat, & non alteri, illius dotem, usque ad quantitatem secundum dictam M. qualitatem, competentem augere intendat. Cupiunt exponentes præfati, asserentes se ex principioribus civitatis Granatensis existere, invicem matrimonialiter copulari; sed quia tertio consanguinitatis gradu sunt impediti, &c. monemus te ut de premissis diligenter informes: Et si preces hujusmodi veritate niti repereris, &c.

Quando autem dispensatur in voto pro foro externo, eodem omnino sunt clausula, quæ in dispensatione pro foro conscientia: & eadem proflus, & ab eisdem eadem jungetur commutatio. Præterquam quod remittitur Ordinarius expedienda dispensatio hæc pro foro externo, & explicatur hominem voluntis: & præmittitur absolutio ad excommunicationem. Sicut in ceteris in foro externo litteris contingere solet. Et ideo de ea nil est animadvertendum: quia tota disp. præced. ejus clausula expōnuntur.

Præterea ergo clausula continet personam, cui dispensatio hæc expedienda committitur, qui est officialis illius diocesis, cuius sunt impetrantes dispensationem. Et tunc si alterutrius contrahentis diocesis sit officialis. Verbi gratia, si alter sit Cordubensis: alter vero Granatensis, non est opus in precibus dispensationis explicare utriusque diocesis, sed fat est alterutrius, dicendo M. & N. diocesis Cordubensis, aut diocesis Granatensis. Quod vel ex praxi ipsa constat, nunquam enim alterutrius diocesis explicatur: nec unquam utriusque officiali dicitur illarum committeri dispensatio, sed alteri solum. Præterea quia sit, ut satisfiat decreto Tridentini sess. 22. cap. 5. de reform. statuentis, ut dispensationes hæc Ordinarij præsententur, quod satis impletur his præstationibus alterutrius Officialium explicatis in litteris dispensationis. Tandem, quia Ordinarius alterius potest cum sibi subdito dispensationem illam sibi committam exequi. Et cum effectum habere nequeat, nulli ad utrumque extendatur, porrigitur ad non subditum. Quia ratione defendimus lib. 3. disp. 7. nu. 7. posse alterius contrahentis Ordinarius dispensare cum utroque in denunciationibus matrimonio præmittendis: & eodem lib. 3. disp. 19. nu. 4. posse alterutrius contrahentis Parochum copulare matrimonio utrumque ratione connexionis. At dispensationis committionem per Pontificem factam alteri ex illis Ordinariis, solus ille poterit exequi, & non alterius contrahentis Ordinarius, cui commissio non est facta, quia cum sola commissionis ratione, hæc facultate gaudeat, solus ille cui facta est, poterit exequi. Multa alia possunt disputari circa hanc officialem, nempe, quis nomine illius intelligatur, & an possit ipse Episcopus exequi, vel designare officialem, qui exequatur: & quid, quando est duplex officialis: & an ubi caput unus, vel declaravit deceptus dispensationem esse invalidam, aut subrepticam, possit alius adiri: vel ipsentem retrahere sententiam: & an possit hanc commissiohem subdelegare. Et an expiret commissio ipso mortuo, vel amoto ab officio, vel factis Episcopo ejusdem, vel alterius diocesis, an potius transeat tunc ad successorem; sed de his egimus disp. 27. a nu. 29. usque in fine.

Secunda clausula relata nu. 1. continet causas dispensationis. Circa quam possit disputari, quando verificetur defectus dotis competentis, & viri aequalis; & quid ad hoc dijudicandum spectari debeat; sed de his diximus disp. 19. a nu. 12. usque ad 30. ubi multa discutimus circa hujus clausulæ verificationem, & an verificetur, quando ob aliam causam inoperta maneret femina. Hæc autem disputandum est de dotis augmento faciendi pro virum, quod allegatur tanquam causa, ut hæc dispensatio concedatur. Difficultas ergo est, an necessario sit integre dos prædictæ femine augenda, ita ut augmentum illud simul cum illius femine dote plenam, & iusticiam dotem constituat iuxta femine qualitatem? Et quidem id intelligi esse necessarium, sive ipse eam daturus, sive alius dotem augeat, ut hoc specialiter matrimonium incurrat, & non alias; quia pe-

rius est ad hujus dispensationis valorem, ac si vir ipse augeat. Nec ad illam referit ex eius bonis augmentum id fiat, vel quis illud faciat: sed id solum spectatur, ut ea augmenti dotis femine pauperi liberalitas fiat, ut huc nubat. Quare est vir præ plupertate non esse hinc dote augenda, atque ita mentibus elicit allegans se velle dotare, cum amon alius esset, qui de hac dote danda femine pactus esset, si huc viri nubere: existimo verjicari substantiam causæ, ac proinde dispensationem valere, quia cum mendacium sit circa rem nil conscientem ad dispensationem, eam non vitiat. Juxta late a nobis tradita disp. 21. Ducor autem ad censendum esse necessarium ita integre dotem augeri, quod nullum alium sentium videatur ea verba facere: Illius dotem usque ad quantitatem secundum qualitatem dictæ M. competentem augere intendat. Nam cum verbum, augere, cadat supra dotes quantitates, & ponatur particula, usque, pacta cum quantitate illius dote augenda, complectitur totam dotes quantitatem, quæ decrat, ut sit competens iuxta femine qualitatem. Et si aliquid hanc augmento deficiat, non vere dicitur aucta dos, usque ad quantitatem competentem qualitatis femine. At lecus existimarem si clausula diceret velle virum augere competentem dotem femine. Quippe ea verba non important integram quantitatem suppleendam esse: sed augmentum illud dotes suppleendum, esse competentis, & consideratione dignum attentæ qualitate femine. Quare satis est, si aliqua ex parte augetur dos, dummodo illa pars reputetur alieus momentis, & digna qualitate femine. Sicut donum aliquod competentis vocamus, quod correspondet dignitate personæ, cui mittitur. Et hanc sententiam verba, quæ aliquando in his dispensationibus solet poni: Et quidem consanguineus dotem hujusmodi iuxta status sui conditionem augere vult. Satis enim est iuxta proxime dicta, si augmentum licet non sit integrum, & plenum, sit tamen ejus qualitatis, ut dignum sit statu femine, & illique competentis.

Ex quo deducitur, teneri Ordinarius eximiane diligenter hujus causis veritatem, inspicendo an id augmentum promittens sit illud solvendo: & faciat, ut id scriptura publica promittat, muliere acceptante, ut verificetur dotem esse auctam: prout petitur in hac dispensatione. Et advertat etiam si maritus habeat filios ex alio matrimonio, & quantitas hæc excedat quintum bonorum, in quo solo potest in hoc regno filius præjudicare, nihil obesse potestati quantitas hujus promittendæ; quia cum detur ob causam onerosam, nunquam, ut Pontifex dispenset, extrahitur de toto bonorum acervo, etiam in filiorum præjudicium, ut probavimus lib. 6. disp. 8. num. 3.

Qualiter autem quando scandalum oriturum, non inito matrimonio allegatur pro causa, id scandalum intelligatur? diximus disp. 17. num. 10. Et an si data opera aliquid fiat, ut sequatur infamia femine, vel copula habeatur, ut vel sic detur causa facilioris dispensationis: & quid, quando illa spes ab altero solo concipitur? dixi disput. 25. num. 31. & 38.

Tertia clausula relata non continet prohibitionem, sub 9. poena excommunicationis late sententia, recipiendi cuiuscumque muneris ab Ordinario cui hæc dispensatio exequenda committitur, quavis enim in principio litterarum usus sit Pontifex verbo, Monemus, quod solum consilium importare videbatur. At in fine suam præcipiendi intentionem expresse fulminans excommunicationem in facientem contrarium. Circa quam potest dubitari, an licita sit consuetudo, quæ in aliquibus diocesis innolevit accipiendi scuti aurei, alteriusve quantitates pro labore, quem prædictus officialis diocelanus sibi in testium informatione recipienda ad verificanda narrata in precibus, & in ea dispensatione expedienda? Navar. lib. 1. consiliorum, in 2. edit. tit. de rescriptis, toto consil. ult. negat id recipere licere. Ducitur primo. Quod hujus clausulæ verba omnem muneris, ac præmij receptionem excludant. Secundo, quia cap. Statutum, §. Insuper, de rescriptis, in 6. interdicitur omni iudici Ecclesiastico delegato cuiuscumque muneris, aut stipendii receptio, præter esculenta, & poculenta gratis oblata, quæ paucis diebus consumi possunt: & præter itinere expensas, si causa delegatiois e domicilio exeat.

Sed id licere suffragant quidam viri docti, quos tacito nomine refert Navar. num. præced. aliter. Et alii viri docti a me consulti. Dicitur, quod prohiberi hujus clausulæ loquatur de munere, aut præmio: atque ita de muneribus, quæ in gratitudinis præmium, sponte offeruntur. At quod est laboris impositi stipendium, non est remunerationis præmium, nec muneris rationem habet. Deinde mod mens Pontificis in hac prohibitione sit, ne muneribus corruptus, & excommunicatus Ordinarius, minus bene munus obtent. At stipendium laboris jure, vel consuetudine habetur non corrumpit iudicem, nec ipsum a recto dicitur obligat.

Existimo hanc posteriorem sententiam esse verissimam. Tum propter rationes adductas. Tum etiam quia c. Statutum, §. Insuper, de rescriptis, in 6. cui innotuit contraria sententia, non loquitur de quocumque iudice delegato, sed de delegato per litteras iustitias ad item inter partes agendam, qualis non est hic. Adde, esse de quocumque delegato loqueretur, jam consuetudinem obtinuisse, vel saltem declarare, hoc stipendium recipi posse.